

KONINKLIJK OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP

JAARVERSLAG 2023

INHOUDSOPGAVE

VERSLAG VAN HET BESTUUR	3
VOORWOORD	4
LEZINGEN / ALV IN 2023	6
ACTIVITEITEN VOOR DE LEDEN	13
‘KOG-METAMORFOZE PROJECTAANVRAAG ARCHIEVEN EN COLLECTIES’: CONSERVERING EN DIGITALISERING PAPIEREN COLLECTIES	20
BESTUUR	26
RAAD VAN ADVIES	27
SAMENWERKING MET DE VERENIGING REMBRANDT	27
SCHENKINGEN AAN HET KOG	28
AANKOPEN VAN HET KOG	33
BRUIKLENNEN AAN TENTOONSTELLINGEN	34
DE COMMISSIES EN VERZAMELINGEN	38
BIBLIOTHEEK	38
ATLAS VAN AMSTERDAM	41
ATLAS VAN AFBEELDINGEN BETREFFENDE ZEDEN EN GEWOONTEN	43
WAAIERS	46
ZEGELS EN CHARTERS	48
SCHILDERIJEN	49
MUNT- EN PENNINGKABINET	50
GEVELSTENEN EN BOUWFRAGMENTEN	51
BURGERBEWAPENING EN SCHUTTERIJ	53
VOORWERPEN VAN GESCHIEDENIS EN KUNST	55
ARCHITECTUUR- EN ONTWERPTEKENINGEN	55
NAOORLOGSE KUNST	56
KOG HOOGLERAAR	57
IN MEMORIAM JAAP KAMP (1945-2023)	59

VERSLAG VAN HET BESTUUR

Uitgebracht in de 166ste jaarvergadering op
8 april 2024 door prof. dr. J.B.J. (Jan) Teeuwisse

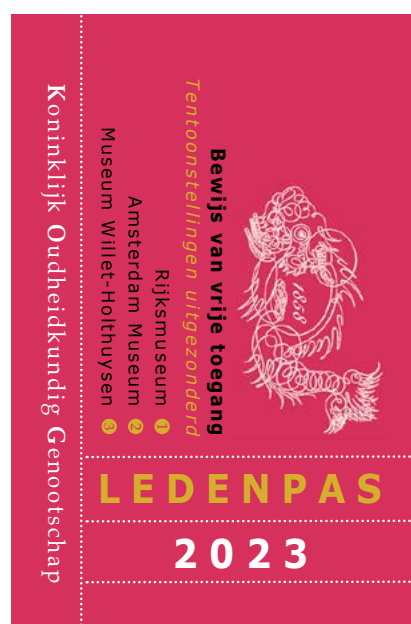
De leden

We staan stil bij het overlijden van onze leden:

Mevrouw E.A.J. Ast-Boiten
Mevrouw drs.
J. Bierenbroodspot-Rudolph
Mevrouw drs. H. Bos
Mevrouw H.M. ter Braak
Mevrouw I. de la Fontaine
Verwey-le Grand
De heer prof. dr. H.M. Jolles
De heer dr. J. Kamp*
De heer drs. H.B.M. van der Laan
De heer W.F. Lankamp
De heer drs. H. Sarfatij
De heer A.E. Sillem
De heer dr. A.J. van Straaten
Mevrouw M. van der Tweel

* Een in memoriam van de heer dr. J. Kamp is opgenomen in het jaarverslag.

Het ledenaantal groeide van 704 naar 759 leden
waarvan 21 leden voor het leven.

VOORWOORD

2023 Was het eerste jaar na corona waarin het innerlijk leven van het KOG weer volop op stoom kwam. Dat betrof de deelname aan excursies en previews terwijl het bezoek aan de lezingen zelfs een aanzienlijke groei vertoonde. Lezingen over sculpturale monumenten waarmee men in de maag zit (Hans van Houwelingen), de trage heiligverklaring van Vermeer (Gary Schwartz), de canon van Nederland in bordspelen (Erik Ariëns Kappers & Hans Piena), de museum-pionier Piet van Eeghen (Laura van Hasselt) en een concert op de kopie van ons befaamde Ruckers virginaal (Manu Frederickx & Menno van Delft) trokken tussen de 100 en 300 toehoorders per keer. Excursies voerden ons naar Amersfoort, Amsterdam, Haarlem, 's-Hertogenbosch, Utrecht, Waalwijk en Venlo. 2023 Was ook het jaar waarin het ledenaantal een groei liet zien van bijna 10%.

Bijzonder was de drukbezochte presentatie op 19 juni 2023 van de door Koninklijke Boom uitgegeven oorlogskroniek van het KOG die zo voortreffelijk en meeslepend is geschreven door Willem van Bennekom. Onderzoek en schrijven namen niet langer dan anderhalf jaar en het KOG heeft zijn grote waardering voor de auteur omgezet in het verlenen van het Lidmaatschap voor het Leven. Alle leden ontvingen een gratis exemplaar. Bij de Amsterdamse leden werd een exemplaar in de bus geduwd door een lid die vele

kilometers heeft gefietst. Afgezien van een enkele lovende bespreking heeft het boek inmiddels nog twee staartjes gekregen: de teruggave van een bronzen klok aan de erven van oud-ijzerhandelaar Abraham Gosler en het aanvragen van een Yad Vashem-onderscheiding voor de bode van het KOG, Piet Hendrik Schokker, die drieënhalf jaar lang Marjorie Bottenheim, secretaris van het KOG, en haar bejaarde moeder liet onderduiken op zijn Amsterdamse bovenwoning.

In 2023 werd het project Metamorfoze, de digitalisering en conservering van alle werken op papier uit de KOG-collecties, vrijwel afgerond. Een werkgroep bestaande uit bestuursleden en de coördinator-administrateur ondersteund door commissieleden en medewerkers van het Prentenkabinet Online, heeft zich ingezet voor de fondswerving van het vervolgtraject: KOG-Online, de kwalitatieve ontsluiting van ons papieren erfgoed via de websites van het KOG en het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum waar de collecties en het kantoor van het KOG mede gehuisvest zijn (foto: Paul Kramer, 9 november).

Benodigd was een bedrag van 296.000 en dankzij de toezegging van een groot aantal fondsen en een handvol particulieren was per 31 december 2023 het gat goeddeels gedicht terwijl er nog enkele aanvragen liepen. Inmiddels is het project gedekt en zijn de twee projectmedewerkers, die worden begeleid en gefaciliteerd door het Rijksmuseum, aan de slag gegaan. Nog in 2023 is een pilot van start gegaan met de Atlas Zeden en Gewoonten om alle werkzaamheden alvast in kaart te brengen. Volgens de planning kan KOG-Online aan het einde van het jubeljaar Amsterdam 750 voor een aanzienlijk deel worden afgerond en is voor het eerst in de geschiedenis van het KOG de omvangrijke collectie werken op papier toegankelijk voor een breed publiek.

Nu KOG-Online zijn beslag heeft gekregen, heeft het bestuur de handen vrij om andere wensen in vervulling te brengen. Voor 2024 is dat het onderzoeken van de mogelijkheid van het opzetten van een monografieënreeks waarin de schatten van onze 12 collecties geopenbaard kunnen worden. Een andere, lang-verbeide wens is het opstellen van een collectieplan dat de kracht en zwakte van de verschillende deelcollecties in kaart zal brengen. Mijn dank gaat uit naar de commissies, de KOG-hoogleraar en individuele leden die zich in het afgelopen jaar hebben ingezet voor het beheer van de collecties, ondersteuning boden bij de fondswerving en andere zaken. Speciale dank aan het Rijksmuseum dat het KOG als vanouds op royale wijze heeft gefaciliteerd. Ten slotte dank aan mijn medebestuurleden en aan Carina Greven, kloppend hart van de organisatie en samensteller van dit jaarverslag.

LEZINGEN / ALV IN 2023

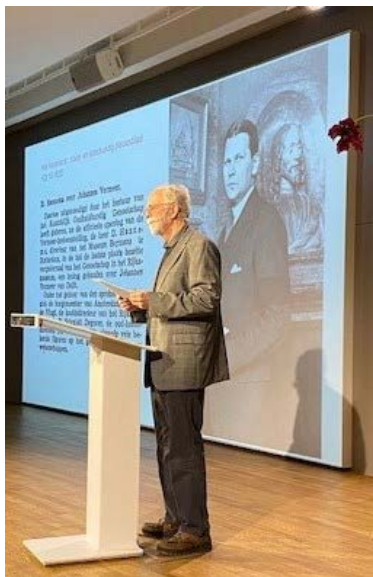
De borrels na afloop in het Atriumcafé werden aangeboden door het Rijksmuseum.

16 januari

Lezing Hans van Houwelingen, *Eren en ontieren* met Jan Teeuwisse als moderator.

De lezing ging over monumenten, concepten van eren, protesteren en ontieren en is terug te zien via de KOG-website.

20 februari

Lezing Gary Schwartz *Vermeertentoonstellingen, van 1935 tot 2023* met moderator Judith van Gent.

De lezing is terug te zien via de KOG-website.

3 April

Algemene Ledenvergadering, vlnr.:
Marijn Schapelhouman, Hella Binnendijk,
Jan Teeuwisse, Carina Greven, Koeno
Sluyterman van Loo, Judith van Gent.

Jan Teeuwisse en Hella Binnendijk presenteerden resp. het Jaarverslag en de Jaarrekening over 2023. Het voorstel om de contributie per 2024 te verhogen naar € 75 werd goedgekeurd. Vermeld werd onder andere dat het contract voor onbepaalde tijd van Carina Greven (coördinator-administrateur) per 1 januari 2024 uitgebreid is van 20 naar 24 uur per week. Judith van Gent lichtte het KOG-Metamorfoze project toe. Jan Boekelman, lid van de commissie Nazien der Boeken adviseerde de Algemene Ledenvergadering namens de commissie de Jaarrekening goed te keuren. Het Jaarverslag, vormgegeven door Pony Design Club, werd samengesteld door Carina Greven met medewerking van het bestuur en de commissieleden. De Jaarrekening werd samengesteld door Hella Binnendijk in samenwerking met Arnoud Jans (Omnyac). Na de vergadering gaven Erik Ariëns Kappers en Hans Piena een lezing, '300 jaar Canon van Nederland'.

Erik Ariëns Kappers

Hans Piena

16 oktober: KOG-leden na afloop van de lezing in café Hans en Grietje.

16 oktober

Lezing Laura van Hasselt, *Piet van Eeghen als museumpionier* met moderator Judith van Gent.

CONCERT EN LEZING

Op 18 december werd een lezing en concert gegeven door resp. Manu Frederickx en Menno van Delft rondom de *Reconstructie Virginaal*, toegeschreven aan Johannes Ruckers. Koeno Sluyterman van Loo (moderator) en Carina Greven organiseerden deze avond samen met medewerkers van het Rijksmuseum.

Menno van Delft bespeelt de reconstructie van het virginaal (BK-KOG-595).

Manu Frederickx is werkzaam als restaurator muziekinstrumenten in het Metropolitan Museum of Art in New York en onderzoeker aan het KASK: Koninklijke Academie voor Schone Kunsten en het Koninklijk Conservatorium in Gent.

Menno van Delft treedt wereldwijd op als solist en continuospeler. Hij is docent aan het conservatorium van zijn woonplaats Amsterdam en aan de Hochschule für Musik und Theater in Hamburg. Hij bespeelde de voltooide reconstructie van een virginaal uit de KOG-collectie en een klavecimbel,

beide gebouwd in 1640 door Johannes Ruckers in Antwerpen. Het klavecimbel is in langdurig bruikleen gegeven aan het Rijksmuseum door de nakomelingen en erfgenamen van Graaf Alexander II von Velen en zijn vrouw Gravin Alexandrine von Velen, geboren als Gravin Huyn von Amstenrade en Geleen (Provincie Limburg). Het programma werd samengesteld uit 16de- en 17de-eeuwse klaviermuziek uit Nederlandse verzamelingen.

v.l.n.r.: Menno van Delft, Koeno Sluyterman van Loo en Manu Frederickx.

KOG-leden bekijken de instrumenten na het concert en de lezing.

Johannes Ruckers,
klavecimbel,
Antwerpen, 1640,
224.4 x 78.4 x 26.8 cm,
(BK-2017-42).

v.l.n.r.:
Tamar Hestrin-Grader,
Carina Greven,
Manu Frederickx,
Paul van Duin,
Tirza Mol, Menno van Delft, Mané van Veldhuizen en Frank Hollinga rondom de reconstructie.

ONDERZOEK VIRGINAAL

Sinds 2018 is een groep onderzoekers van KASK & Conservatorium van de Hogeschool Gent bezig met de uitgebreide bestudering en reconstructie van een virginaal dat wordt toegeschreven aan de befaamde Antwerpse klavecimbelbouwer Johannes Ruckers. Dit instrument (BK-KOG-595), afkomstig uit de collectie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap en vervaardigd in 1640, bevindt zich in langdurig bruikleen bij het Rijksmuseum.

Internationaal onderzoeksteam

Onder leiding van Manu Frederickx, restaurator van muziekinstrumenten van het Metropolitan Museum of Art in New York en gastonderzoeker aan het KASK & Conservatorium Hogeschool Gent, heeft dit team een grondige analyse uitgevoerd van de constructie en decoratie van dit instrument. In het internationale project wordt samengewerkt met ondermeer het Metropolitan Museum of Art (Manu Frederickx), het Rijksmuseum (Giovanni Paolo di Stefano, Paul van Duin), het KASK & Conservatorium Hogeschool Gent (Manu Frederickx, Tamar Hestrin-Grader, Frank Hollinga, Mané van Veldhuizen), de Universiteit Leiden (Tamar Hestrin-Grader) en het Netherlands Institute for Conservation, Art and Science (NICAS).

Eén van de eerste KOG-aankopen

Het oorspronkelijke instrument, één van de eerste aankopen (1859) van het KOG, heeft in de loop der tijd talrijke aanpassingen ondergaan. Het is niet meer bespeelbaar. Tijdens het onderzoek zijn de originele materialen en latere aanpassingen

nauwkeurig gedocumenteerd, waarbij tal van geavanceerde analytische en beeldvormingstechnieken werden toegepast.

Twee reconstructies

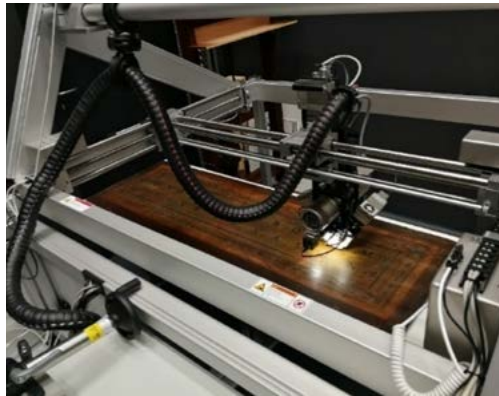
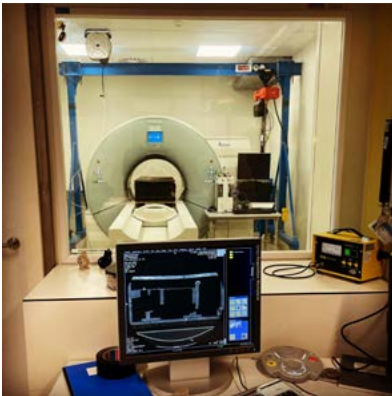
Op basis van deze bevindingen en de studie van andere Ruckers-instrumenten en historische geschreven bronnen zijn vervolgens twee reconstructies van het virginaal in zijn vermoedelijk oorspronkelijke staat gebouwd. Hierbij is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gereedschappen, technieken en materialen die we uit de 17de eeuw kennen. Zo zijn speciaal voor dit project naar 17de -eeuwse bronnen een draaibank en gutsen geconstrueerd. Deze werkzaamheden zijn uitgevoerd aan het KASK & Conservatorium Hogeschool Gent onder leiding van gastonderzoeker en professor Frank Hollinga, in samenwerking met de Opleiding Instrumentenbouw van het KASK & Conservatorium Hogeschool Gent.

Leden van het internationale onderzoeksteam aan het werk in het Ateliergebouw, Rijksmuseum.

De decoratie

Het onderzoek naar de decoratie is mede uitgevoerd door Mané van Veldhuizen, gastonderzoeker van het KASK & Conservatorium Hogeschool Gent en de afdeling Conservation & Science – meubelen in het Rijksmuseum. De uitvoering van de decoratie van de twee reconstructies is door haar gedaan.

Ruckers virginaal in de CT scan, TU Delft. MA-XRF van de klep van Ruckers virginaal in het Ateliergebouw, Rijksmuseum

6 juni

Giovanni Paolo di Stefano (conservator muziekinstrumenten, Beeldende Kunst - toegepaste kunst, Rijksmuseum) licht het project toe, meubelatelier Rijksmuseum Amsterdam.

Paul van Duin (onderzoeker, restaurator, recent gepensioneerd subhoofd afdeling Conservation & Science - meubelen Rijksmuseum) toont het virginaal, depot Rijksmuseum Amsterdam.

6 juni

Mané van Veldhuizen
(gast-onderzoeker Hogeschool
Gent en Conservation & Science -
meubelen Rijksmuseum)

geeft uitleg over het maken van de
decoratie van het virginaal, depot
Rijksmuseum. Het drukken van
de papieren decoratie in Museum
Plantin-Moretus in Antwerpen.
Frank Hollinga (gastonderzoeker,
professor Hogeschool Gent) bij
de gereconstrueerde draaibank,
vervaardigd i.s.m. de Opleiding
Instrumentenbouw van het
KASK & Hogeschool Gent.

ACTIVITEITEN VOOR DE LEDEN

2 februari

Excursie tentoonstelling
*Process - Design Drawings from the
Rijksmuseum, Design Museum
Den Bosch met de samenstellers
van de tentoonstelling Timo de
Rijk en Reinier Baarsen.*

**8 en 10 februari
(avondopenstelling)**

Preview tentoonstelling
Vermeer, Rijksmuseum.

2 juni

Excursie tentoonstelling
*De Bentvueghels. Een berucht
kunstgenootschap in Rome,
Centraal Museum Utrecht.*

ACTIVITEITEN VOOR DE LEDEN

6 april

Twee leden van de Amsterdamse brandweer bij een van de KOG-bruiklenen op de tentoonstelling: *Amsterdam in vuur en vlam. De uitvindingen van Jan van der Heyden (1637-1712), Stadsarchief Amsterdam*, met Judith van Gent (links) en Carina Greven.

9 juni

Ontvangst tentoonstelling *Amsterdam in vuur en vlam. De uitvindingen van Jan van der Heyden (1637-1712), Stadsarchief Amsterdam*. Jan de Klerk (samensteller tentoonstelling) en Manon van der Mullen (KOG-lid) bekijken een KOG-bruikleen.

BOEKPRESENTATIE

Op 19 juni werd het boek gepresenteerd van auteur Willem van Bennekom, *Met rustig gemoed? Het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap tijdens de Duitse bezetting*. Willem van Bennekom is oud-advocaat en oud-rechter. Naast biografieën over Maarten van Traa (2015) en Ed. van Thijn (2018) publiceerde hij *Voorzichtig manoeuvreren*, waarin hij de bezettingsgeschiedenis van het Genootschap Amstelodamum onderzocht (2020).

Willem van Bennekom, *Met rustig gemoed? Het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap tijdens de Duitse bezetting*. Omslag: Carel Willink, Museumpoort bij avond, olieverf op doek, 1950 (courtesy Sylvia Willink & Studio 2000)

Met rustig gemoed? is tot stand gekomen op verzoek van het huidige bestuur en beschrijft de bezettingsgeschiedenis van het KOG. Het boek belicht een segment van de samenleving dat in publicaties over de oorlogsjaren doorgaans uit het zicht blijft. In 1940 gold het KOG als een bastion van kunstminnende weldenkenden en welgestelden. Notabelen, kunstenaars, geleerden, kunsthandelaren en verzamelaars kwamen op gezette tijden bijeen in het Rijksmuseum om van gedachten te wisselen over kunst en kunstnijverheid. Wat bleef er over van die erediens aan het erfgoed, nadat de bezetter had toegeslagen? De gedwongen verwijdering van de vele Joodse leden leidde tot schrijnende taferelen. Afzonderlijke leden raakten betrokken bij het verzet, maar de vereniging als zodanig kwam niet verder dan een amper waarneembaar tegenstribbelen. En hoe was de reactie van het Genootschap, toen na 1945 de schade werd opgemaakt? Dit verhaal, opgetekend aan de hand van archiefonderzoek en gesprekken met nabestaanden, brengt feiten aan het licht die – schokkend dan wel ontroerend – tot nadenken stemmen. De vragen die het oproept zijn nog altijd actueel.

ACTIVITEITEN VOOR DE LEDEN

Willem van Bennekom

Helen Schretlen

Els van der Vossen-Delbrück

Jan van Regteren Altena

Taco Dibbits

Piet Schokker jr.

Bij de boekpresentatie heette Jan Teeuwisse de leden en genodigden welkom. Willem van Bennekom hield een lezing, voorafgegaan door een inleiding door Helen Schretlen (Wetenschappelijk onderzoeker Bureau Herkomst Gezocht, ministerie van OCenW 1997-2004, projectleider en onderzoeker Verwervingen en WOII, 2009-2014). De eerste exemplaren werden aangeboden aan Jan van Regteren Altena, Els van der Vossen-Delbrück, Piet Schokker jr. en Taco Dibbits. Het boek is uitgegeven door Koninklijke Boom Uitgevers (Marc Beerens). De publicatie is mede mogelijk gemaakt dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds en de Stichting Pieter Haverkorn van Rijsewijk. De redactie was in handen van Sytze van der Veen. De leescommissie bestond uit Ellinoor Bergvelt, Joël Cahen, Carina Greven, Yuri van der Linden, Harm Stevens en Jan Teeuwisse. Het Bestuur bood alle leden van het KOG kosteloos een exemplaar aan. De boeken zijn verspreid tijdens de lezingen en konden worden afgehaald op het KOG-kantoor en bij 'Lijstenmakerij Palet' in Bussum. Bijna de helft van de boeken is door een KOG-lid per fiets bezorgd. De verspreiding van de boeken zal in 2024 worden afgerond.

ACTIVITEITEN VOOR DE LEDEN

Het uitdelen van de boeken aan de leden. v.l.n.r.: Mar Beerens (uitgever), Willem van Bennekom (auteur), Jan Teeuwisse (voorzitter).

1 augustus

Willem van Bennekom en Jet van Bennekom bekijken de KOG-ledenpas bij de ontvangst van het KOG-lidmaatschap voor het leven, La Vallade, Amsterdam.

ACTIVITEITEN VOOR DE LEDEN

28 juni

Preview *Missie Meesterwerk* en *New Horizons*, Rijksmuseum.

6 juli

Rondleiding *Richard Long in de Rijksmuseumtuinen* (foto: Paul Kramer).

26 september

KOG-leden bekijken de tentoonstelling *Wybrand Hendriks was hier* in het Teylers Museum (foto rechts: Paul Kramer). Marleen Ram hield een inleiding op de tentoonstelling.

27 en 29 september (avondopenstelling)

Preview *Museum Boijmans van Beuningen at Rijksmuseum* en *Perfect Day*. Mounir Raji fotografeert toerisme, (foto's: Paul Kramer).

ACTIVITEITEN VOOR DE LEDEN

7 november

Excursie tentoonstelling
De magie van cuir bouilli; van harnas tot couture, Schoenenkwartier
Waalwijk. Fleur Dingen (links op
de foto) gaf een toelichting op de
expositie en een rondleiding.

8 september

Excursie
Collectiecentrum
Nederland (CCNL),
Amersfoort. In
het CCNL worden
verschillende
collectieonderdelen
van het KOG beheerd.
Wim Hoeben, Paul
van Duin en Nina
Buitenhuis gaven de
rondleiding.

24 november

excursie
tentoonstelling
*De Zonnekoning en
Oranje. Slaags aan
de Maas*, Limburgs
Museum, Venlo.

CONSERVERING EN DIGITALISERING PAPIEREN COLLECTIES

Metamorfoze is het nationale programma voor het behoud van papieren erfgoed en wordt gefinancierd door het Ministerie van OCW. Bureau Metamorfoze coördineert het programma dat is ondergebracht bij de Koninklijke Bibliotheek. Het Bureau financiert het conserveren en digitaliseren van archieven en collecties. Het gaat om uniek materiaal uit de periode tot 1950, dat van nationaal belang is en onderhevig is aan verval.

De toegekende bijdrage aan het KOG van € 345.000,- exclusief btw wordt besteed aan de conservering en digitalisering van zes papieren collecties:

1. Historische verzameling der Schutterij
2. Charters
3. Handschriften
4. Atlas Amsterdam inclusief de architectuur- en ontwerptekeningen
5. Atlas Zeden en Gewoonten
6. Atlas Schoemaker

Deze deelcollecties zijn geconserveerd, gedigitaliseerd en teruggeplaatst in verschillende

depots van het Rijksmuseum. In 2023 kende Bureau Metamorfoze een 'Uitbreiding Projectselectie' toe met drie deelcollecties van werken op papier: Waaierontwerptekeningen, XL-formaten en Naoorlogse Kunst (NOK). De inventarisatie van deze collecties werd uitgevoerd door (commissie)leden. De conservering is afgerond en de digitalisering vindt plaats in 2024.

Tijdpad

De voorbereidingen voor het KOG-Metamorfoze project zijn gestart in 2019 en de Projectaanvraag werd ingediend in 2020. Het conserveren en digitaliseren van de deelcollecties duurt tot medio 2024.

AAN HET KOG-METAMORFOZE PROJECT WERKEN VERSCHILLENDE PARTNERS MEE:

Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

als de aanvrager van de projectsubsidie en vertegenwoordigd door Judith van Gent en Carina Greven.

Rijksmuseum (RM)

vertegenwoordigd door Merel van Erp en Anna van Lingen. Het Rijksmuseum stelt zijn depots en expertise ter beschikking aan het KOG en treedt binnen het project op als expert beheer, behoud en beschikbaarstelling van archieven. Het RM vervult tegelijkertijd ook de rol van adviseur voor conserverings- en digitaliseringsvraagstukken.

Bureau Metamorfoze (MM)

vertegenwoordigd door Alexandra Daniels (coördinator) is de subsidieverstrekker en heeft de leiding van het subsidieproces. De coördinator Archieven en Collecties van Metamorfoze vervult gedurende het project ook de rol van adviseur over conserverings- en digitaliseringsvraagstukken.

de Melker & Partners BV (dMP)

vertegenwoordigd door Anne-Marie Jeunink en Mariëlle Kruithof. dMP is projectleider en heeft de verantwoordelijkheid het project binnen het vastgestelde tijdsbestek en de beschikbare middelen succesvol te realiseren. De uitvoering ligt voor een groot deel eveneens bij dMP, die een ervaren team van medewerkers op het gebied van conservering beschikbaar stelt. dMP werkt samen met onder andere Anne Roos - Restauratieatelier. Zij voert restauratie- en conserveringswerkzaamheden uit aan de charters en de XL-formaten.

Imming Logistics Fine Art B.V.

voert de transporten uit.

Picturae BV

vertegenwoordigd door Martijn Roelofs en Frank Pera. Picturae B.V., gevestigd in Heerhugowaard, is opdrachtnemer van het KOG en voert onder aansturing van dMP, daarbij geadviseerd en begeleid door RM, het digitaliseren van de zes deelcollecties uit.

Ontwerptekening voor een waaijer, *David tot koning gezalfd*, ca. 1780.

Conservering deelcollecties

Ter voorbereiding op het digitaliseren worden de deelcollecties geconserveerd in het Rijksmuseum en bij de externe restaurator Anne Roos. De verzameling Charters is geheel gerestaureerd en voorzien van een optimale berging. De kwetsbare zegels zijn voorzien van zegelhoedjes. De conserverende handelingen vinden plaats volgens de 'Richtlijnen Conservering Metamorfoze Archieven en Collecties'. Bureau Metamorfoze houdt toezicht op de voortgang en eindresultaten van de conservering en de digitalisering.

Anne Roos voert conserverings- en restauratiewerkzaamheden uit aan de XL-formaten.

CONSERVERING EN DIGITALISERING ZES PAPIEREN COLLECTIES

13 januari: Anne Roos (links) en Thekla Ahrens leggen de laatste hand aan de deelcollectie charters in het depot van het Rijksmuseum.

Vorbereiding digitaliseren

Met medewerking van de (KOG)-commissie(leden) zijn alle objecten voorzien van een uniek objectnummer. Per deelcollectie zijn er ‘*Inventarislijsten projectselectie*’ opgesteld in Excel. Deze inventarislijsten staan aan de basis van de deelcollecties en zijn van invloed op de verwerking, materiaal voorbereiding, digitalisering, bestandsnaamgeving, controles en duurzame opslag.

Na goedkeuring van de Inventarislijsten door de afdeling digitalisering van de Koninklijke Bibliotheek (KB) wordt voor elk objectnummer een barcode aangemaakt. Deze worden toegevoegd aan het te scannen materiaal. De transporten naar de digitaliseerder Picturae worden uitgevoerd door Imming Logistics Fine Art B.V.

13 maart: Sterre Berentzen (foto) en Mariëlle Kruithof voegen barcodes voor de digitalisering aan de collectie Naoorlogse kunst, CCNL Amersfoort.

Digitaliseren deelcollecties

Picturae digitaliseerde in verschillende productiebatches de deelcollecties onder leiding van Frank Pera. Picturae is gespecialiseerd in het hoogwaardig digitaliseren volgens de richtlijnen van Metamorfoze.

De afdeling Digitalisering van de Koninklijke Bibliotheek (KB) is verantwoordelijk voor de technische controle van de beeldkwaliteit en de datavalidatie van gedigitaliseerd materiaal dat is aangeleverd door Picturae in nauw overleg met het KOG, de Melker & Partners, Picturae en het Rijksmuseum. De KB verzorgt ook de duurzame eindopslag.

15 september:
deelcollectie
XL-formaten
worden terug-
geplaatst in het
depot, vlnr: Anne
Roos, Nathalie Sital,
Mariëlle Kruithof en
Lisa Cavero Cuenca.

15 september:
Daniel Horst geeft
een toelichting aan
Boudewijn Koopmans
en Janna Aerts (ATM:
Amsterdam Time
Machine) over de
pilot KOG-Online,
Ateliergebouw,
Rijksmuseum,
vlnr: Daniel Horst,
Boudewijn Koopmans,
Janna Aerts, Judith
van Gent, Iris
Louwersheimer.

Retour deelcollecties

Na digitalisering zijn de deelcollecties teruggeplaatst in de depots in het Rijksmuseum. Het controleren van de geleverde beeldbestanden op volledigheid, naamgeving, kwaliteit en juistheid en het daarna verwijderen van de barcodes vond dit jaar plaats en zal worden afgerond in 2023.

KOG-Online

Naar analogie van het mammoet-project *Prentenkabinet Online* (PK-Online) van het Rijksmuseum streeft het KOG ernaar de collecties online te publiceren op de website van het KOG en het Rijksmuseum: KOG-Online. Het Rijksmuseum steunt ons initiatief en stelt zijn expertise, een projectleider en faciliteiten aan het KOG beschikbaar.

Registratie: een nieuw traject

Na conservering en digitalisering met subsidie van Metamorfoze, volgt een nieuw traject: de registratie van de KOG deelcollecties. Registratie is noodzakelijk om de deelcollecties te publiceren op de website van het KOG en het Rijksmuseum.

Fondswerving voor de registratie

Er is sinds 2021 gewerkt aan de noodzakelijke werving van fondsen voor de registratie van de collecties. Hiervoor is € 295.000 nodig. De fondswerving wordt verricht door Jan Teeuwisse, Hella Binnendijk, Judith van Gent, Carina Greven en Koeno Sluyterman van Loo. Medewerking is onder anderen verleend door de KOG-leden Marina Aarts, Boudewijn Bakker, Henri Defoer, Gijs van der Ham, Freek Heijbroek en Koen Kleijn. Institutionele fondsen en particulieren werden ontvangen op het KOG-kantoor en kregen aansluitend een rondleiding in het depot of de Studiezaal. Het team van het

Prentenkabinet Online onder leiding van Merel van Erp (projectleider PK-Online), Iris Louwersheimer (wetenschappelijk medewerker PK-Online) en met medewerking van Daniel Horst (wetenschappelijk medewerker Geschiedenis en voorzitter Atlas Zeden en Gewoonten), Sanne Ringers (medewerker catalogiseren) en Maartje Veringa (medewerker catalogiseren) zorgden daarna in het Ateliergebouw voor een toelichting van de werkzaamheden aan de hand van de originele kunstwerken.

Vanaf april 2023 startte een pilot met de Atlas Zeden en Gewoonten om alle werkzaamheden ten behoeve van de registratie in kaart te brengen met medewerking van Merel van Erp, Daniel Horst en Maartje Veringa. Het KOG zorgde voor een eigen financiële bijdrage zodat deze pilot een aanvang kon nemen. Robin van der Maat en Sophie van Doornmalen (medewerker Development en Hoofd subafdeling Fondsen) zijn betrokken bij het project.

CONSERVERING EN DIGITALISERING ZES PAPIEREN COLLECTIES

31 januari: Andla Fonds, Studiezaal Rijksmuseum, vlnr: Jan Teeuwisse, Guido ter Kuile, Diederik Six, Freerk van Rossem, Koen Kleijn, Studiezaal Rijksmuseum.

17 maart: M.O.A.C. Gravin van Bylandt Stichting bezoekt Prentenkabinet Online, vlnr: Iris Louwersheimer, Véronique Kakebeeke-Gualthérie van Weezel, Koeno Sluyterman van Loo, Carel van Tuyl van Serooskerken, Daniel Horst, Ateliergebouw, Rijksmuseum.

22 maart: Ramon van Eijck van de Stichting Zabawas bezoekt Prentenkabinet Online, vlnr: Maureen de Vries, Merel van Erp, Jan Teeuwisse en Ramon van Eijck.

Vanaf 1 januari 2024 gaan er twee catalogiseerders werken aan de registratie van de collecties met de gelden die door de diverse fondsen en particulieren (waarvan een enkele anoniem wil blijven) bijeen zijn gebracht: Bredius Stichting, de heer G.C. van Nieuwenhuizen (Chartercollectie), Stichting Dioraphte, Hendrik Muller Fonds, M.O.A.C. Gravin van Bylandt Stichting, P.W. Janssen's Friesche Stichting, Prins Bernhard Cultuurfonds (Dijkstra-van Doorn Fonds en het Pronk Visser Fonds), Stichting Andla Fonds, Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven, Stichting Gifted Art, Stichting Zadelhoff Cultuurfonds, Thurkow Fonds en Stichting Zabawas. Aan het einde van het jaar was het KOG nog met enkele partijen in gesprek over een mogelijke bijdrage. Het KOG-bestuur is veel dank verschuldigd voor alle bijdragen waarmee voor het eerst in de 166-jarige geschiedenis van het KOG zijn immense schatkamer voor een breed publiek toegankelijk kan worden gemaakt. In 2024 zal aan de fondsen rekening en verantwoording worden afgelegd.

CONSERVERING EN DIGITALISERING ZES PAPIEREN COLLECTIES

8 mei: Maartje Veringa toont een prent aan Paul Wevers (ORAM).

1 mei: Hans van Straten van het Prins Bernhard Cultuurfonds bezoekt het Prentenkabinet Online, vlnr: Jan Teeuwisse, Hans van Straten, Maartje Veringa, Ateliergebouw Rijksmuseum.

14 juni: Frans Peese Binkhorst, Lideke Peese Binkhorst-Hoffscholte en Jan Teeuwisse krijgen een toelichting van Maartje Veringa en Merel van Erp, Ateliergebouw Rijksmuseum.

BESTUUR

Het bestuur bestond in 2023 uit:

Jan Teeuwisse
voorzitter

Koeno Sluyterman van Loo
secretaris

Hella Binnendijk
penningmeester

Yuri van der Linden
bestuurslid collecties

Judith van Gent

Marijn Schapelhouman

Willem te Slaa

Carina Greven
coördinator-administrateur

Het bestuur vergaderde vijfmaal (23 januari, 13 maart, 12 juni, 11 september, 16 oktober).

De bestuursvergaderingen vinden plaats in het KOG-kantoor, een atelier in de Teekenschool of in een van de vergaderruimtes van het Rijksmuseum.

Trude Hooykaas

6 februari: Nieuwjaarsbijeenkomst voor de commissieleden, bestuur en genodigden in Atelier Volten in Amsterdam. Het kunstwerk is van de hand van Art van Triest. Architect Trude Hooykaas hield een voordracht over Atelier Volten. De commissieleden en het bestuur informeerden elkaar over hun werkzaamheden voor het KOG. De avond werd afgesloten met een maaltijd.

RAAD VAN ADVIES

Taco Dibbits

Vera Carasso

Chris Stolwijk

Leden van de Raad van Advies zijn Taco Dibbits, algemeen directeur Rijksmuseum, Vera Carasso, directeur Museumvereniging en Chris Stolwijk, directeur Stichting RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis.

SAMENWERKING MET DE VERENIGING REMBRANDT

Het KOG-Vereniging Rembrandt Fonds is het fonds van de KOG-Vereniging Rembrandt Cirkel (19 leden).

Dit fonds heeft als doel het ondersteunen van aankopen die het Nederlands openbaar kunstbezit versterken met voorwerpen van kunsthistorische en geschiedkundige betekenis. Leden van deze Cirkel zijn dankzij hun bijdrage aan het Fonds zowel lid van het KOG als van de Vereniging Rembrandt.

De KOG-Vereniging Rembrandt Cirkel ging voor haar Jaarlunch op 30 november naar het Gemeenlandshuis Amsterdam aan de Diemerzeedijk. De Cirkel werd ontvangen door architectuurhistoricus Valentijn Carbo (Vereniging Hendrick de Keyser), die vertelde over de geschiedenis van het Gemeenlandshuis

30 november: Jaarlunch in het Gemeenlandshuis Amsterdam aan de Diemerzeedijk van de KOG-Vereniging Rembrandt Cirkel-leden.

en de Hoogheemraad die daar zetelde, het stucwerk en het monumentale trappenhuis. Ook werd stilgestaan bij het 17de-eeuwse tegeltableau afkomstig van de gevel van de Amsterdamse plateelbakker Haye Esdré. Dit plateau is eigendom van het KOG en hangt sinds 2016 in het Gemeenlandshuis.

Het KOG-Vereniging Rembrandt Fonds heeft dit jaar niet bijgedragen aan een aanwinst van de Vereniging Rembrandt, omdat er geen aankoop werd gedaan die de doelstelling van de cirkel onderschreef.

SCHENKINGEN AAN HET KOG

Stichting Pride Amsterdam schonk een vouwvaaier *Remember the past, create the future* uit 2019, Commissie Waaiers.

Vouwvaaier, kunststof montuur, blad in Pride kleuren van bedrukte textiel, 2019, spanwijdte 30 cm, lengte 18 cm, oplage 15000 exemplaren, KOG-WA-3-0070.

Brisévvaaier van celluloid, ca. 1920-1940, spanwijdte 26 cm, lengte 16 cm, KOG-WA-3-0069.

Ineke Hellingman (KOG-lid) schonk een brisévvaaier van celluloid, Commissie Waaiers.

SCHENKINGEN AAN HET KOG

30 januari: Roland Kupers (rechts) overhandigt de schenking van een reiskoffer en een handtas van Hester van Eeghen aan Suzanne van Leeuwen en Jan Teeuwisse, Teekenschool, Rijksmuseum (foto: Sofie Leenen).

Roland Kupers, weduwnaar van ontwerper Hester van Eeghen (1958-2021), schonk drie objecten van haar hand. Het eerste is de *Golden Travel Altar*: een reiskoffer bekleed met antiek goudleerbehang (KOG-2746/BK-2023-28, ca. 2012, leer, goudleer en hout, 65 x 39 x 15 cm). Het goudleerbehang is afkomstig van een kamerscherm gekocht op een veiling. De reiskoffer opent in twee delen en heeft aan de binnenzijde tien rechthoekige lades bekleed met verschillende kleuren leer. Aan de binnenzijde ook een spiegel en geheime vakjes.

Erbij hoort een clutch van goudleerbehang (BK-2023-28-1). Het tweede object betreft *Blue Moon*: een handtas in zwart leer met een handvat van lapis lazuli gezet in zilver (KOG2745/BK-2023-27, ca. 2008, 38 x 30 x 15 cm, zilversmid: Jurriën Schiff), Commissie Voorwerpen Geschiedenis en Kunst. Het derde is een pop-up boek *One Thousand and One Handbags* uit 2018, Commissie Bibliotheek.

Pagina uit het pop-up boek van David A. Carter en Hester van Eeghen, *One Thousand and One Handbags*, Amsterdam, 2018.

Johan Braakensiek, *Spotprent*, 1914, lithografie, 457 x 304 mm, KOG-ZG-1-3-107.

Machteld Löwensteyn (KOG-lid) schonk bij haar afscheid op 19 december van de Commissie Atlas Zeden en Gewoonten een spotprent van Johan Braakensiek met betrekking tot het vrouwenkiesrecht. De prent verscheen als bijvoegsel bij het weekblad *De Amsterdammer* van 22 februari 1914.

Decoratie reconstructie virginaal (BK-KOG-595), houtsnede, 167 x 552 mm (KOG-ZG-1-18A-149), Commissie Atlas Zeden en Gewoonten.

KASK & Conservatorium Hogeschool Gent (Manu Frederickx) schonk enkele bladen van de gedrukte papieren decoratie voor de reconstructie van het virginaal (BK-KOG-595). De papieren zijn gedrukt in het Museum Plantin Moretus in Antwerpen, Commissie Atlas Zeden en Gewoonten.

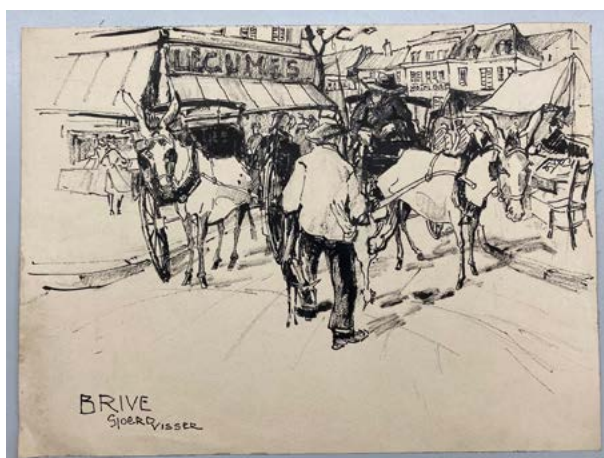
SCHENKINGEN AAN HET KOG

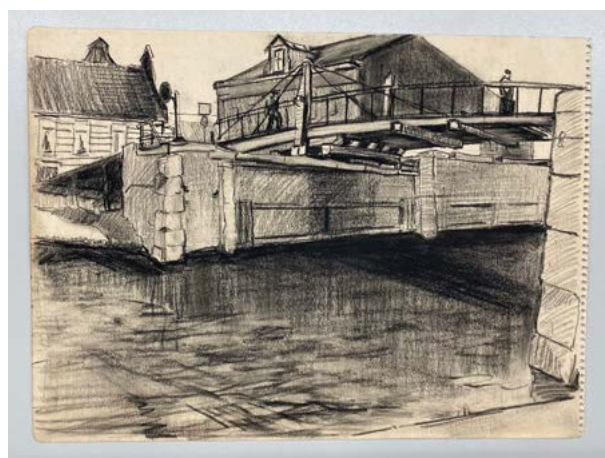
Sjoerd Visser, *Inkoop lompem*, tekening, 298 x 235 mm, Atlas Zeden en Gewoonten.

Wendelien Schönfeld schonk een kerst- en nieuwjaarskaart, *Marnixbad II*, 2023, houtsnede in kleuren, 119 x 169 x 339 mm (uitgevouwen). Met een gedicht van Kenn Nesbitt (1962), *Swimming Ool*, uit de bundel *The Aliens Have Landed at Our School*, Philadelphia 2006, KOG-ZG 1-30A-89, Commissie Atlas Zeden en Gewoonten.

Monique de Louwere (KOG-lid, beheerder nalatenschap) schonk tekeningen van Sjoerd Visser (1900-1972), de selectie vond bij haar thuis plaats op 10 mei. Op 16 oktober zijn de 34 tekeningen verdeeld over de Atlas Amsterdam, de Atlas Zeden en Gewoonten en de collectie Naoorlogse Kunst.

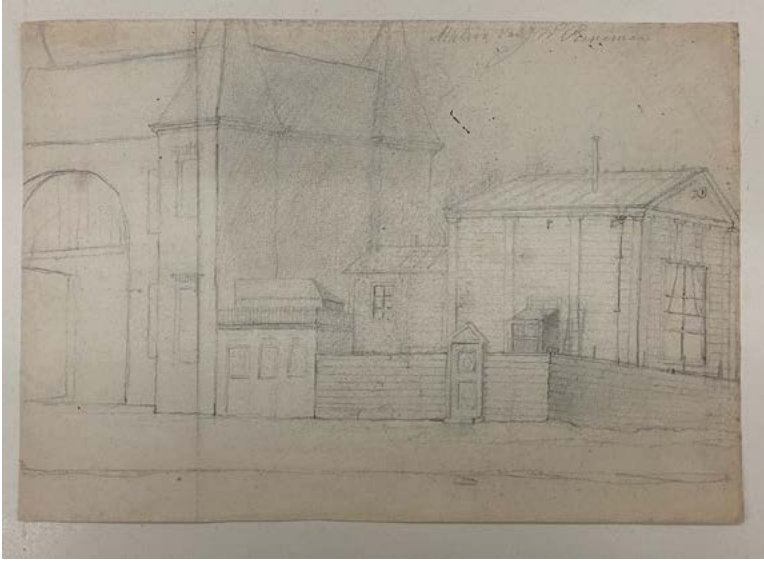

Sjoerd Visser, *Brive*, tekening, 352 x 475 mm, Naoorlogse Kunst

Sjoerd Visser, *Amsterdam*, tekening, 275 x 378 mm, Atlas Amsterdam

SCHENKINGEN AAN HET KOG

Zicht op het atelier van J.W. Pieneman bij de Leidse Poort in Amsterdam, potlood, 210 x 303 mm, verso twee figuren.

Zicht op het atelier van J.W. Pieneman bij de Leidse Poort in Amsterdam, grijs potlood en penseel in blauw, rood, bruin, gewassen, 192 x 273 mm.

Anoniem, portret (wellicht Andries of Gerrit Schoemaker), 18de eeuw, 110 x 86 mm.

Coen baron Schimmelpenninck van der Oye (KOG-lid) schonk enkele tekeningen bestemd voor de Atlas Amsterdam. Twee daarvan tonen een zicht op het atelier van J.W. Pieneman bij de Leidse Poort in Amsterdam waar hij de Slag bij Waterloo heeft geschilderd. Dit werk hangt op zaal in het Rijksmuseum. Het atelier wordt vermeld bij J. Immerzeel, *Levens en werken* dl 2, p. 306. Het is extra bijzonder aangezien zijn zoon, N. Pieneman, schenkingen aan het KOG heeft gedaan.

De derde tekening is een getekend, ongesigneerd portret uit de 18de eeuw. De afgebeelde is wellicht Andries of Gerrit Schoemaker. Het KOG bezit tien foliobanden met tekeningen en beschrijvingen van steden, dorpen en kastelen in Noord- en Zuid- Holland van Andries Schoemaker (1660-1735) en het portret sluit daar prachtig bij aan.

SCHENKINGEN AAN HET KOG

24 mei: Coen baron Schimmelpenninck van der Oye (links) overhandigt Marijn Schapelhouman zijn schenkingen aan het KOG.

Het laatste deel van de schenking is een blad dat tweemaal een afgedrukt portret bevat van de historicus Jan Wagenaar (1709-1773). Het zijn gelijke afbeeldingen op twee formaten (110 x 110 en 170 x 180 mm) door Jan Houbraken uit 1766 naar het schilderij van Cornelis Buys. Eronder staat een oorspronkelijke autograaf van Wagenaar (31 x 148 mm) en daaronder de eigenhandige aantekeningen en naam van Alexander Verhuell (1822-1897) "Jan Wagenaar, overleden 10 Maart / A. Ver Huell Maart 1873. Niet in den handel". Het blad komt uit de autografencollectie van Alexander Verhuell en de portretten zijn mogelijk door hemzelf afgedrukt van de oorspronkelijke etsplaten.

Katinka Bruyn-van Rood, *Rijksdaalder ter herinnering aan de troonsbestijging van koningin Beatrix*, 1980, nikkel, KOG-MP-1-5696, Commissie Munten en Penningen.

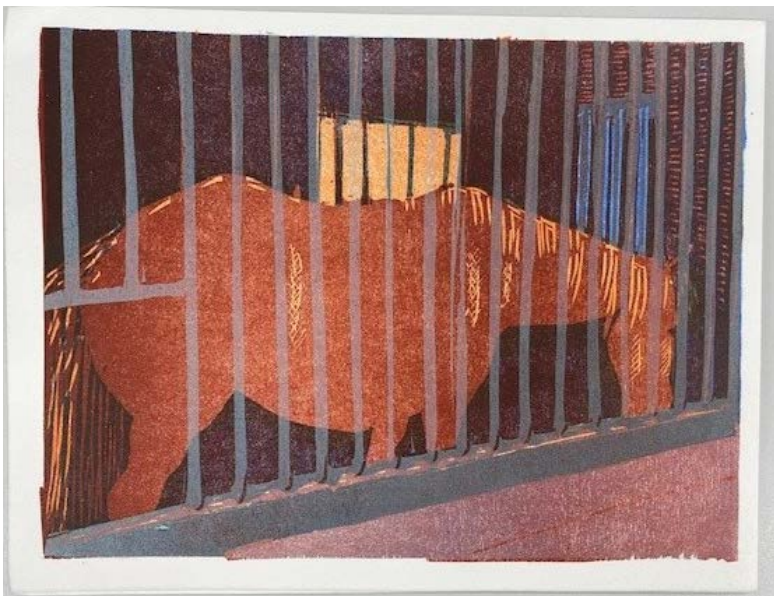

Katinka Bruyn-van Rood, *Gulden ter herinnering aan de troonsbestijging van koningin Beatrix*, 1980, nikkel, KOG-MP-1-5697, Commissie Munten en Penningen.

Jaarpennyning Vereniging voor Penningkunst, Menno Hiele, *Fraxinus excelsior, natuur van de mens*, 2020, essenahout, messing, essenahoutje, digitale print, KOG-MP-2-2086, Commissie Munten en Penningen.

AANKOPEN VAN HET KOG

Wendelien Schönfeld, *Op stal*, 2017, 150 x 195 mm, houtsnede in kleur met gedrukte tekst, met een gedicht van Robert Wrigley, *Kissing a Horse*, KOG-ZG-1-30A-83.

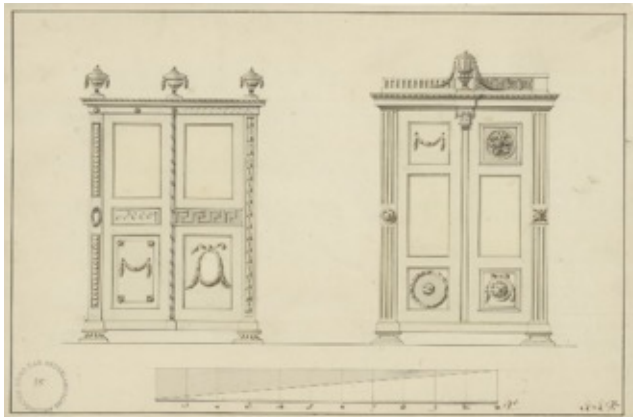
Wendelien Schönfeld (aankoop van de kunstenaar): 32 kerst- en nieuwjaarskaarten met de belofte dat zij de Atlas Zeden en Gewoonten ieder jaar een kaart zal sturen om de collectie volledig te houden.

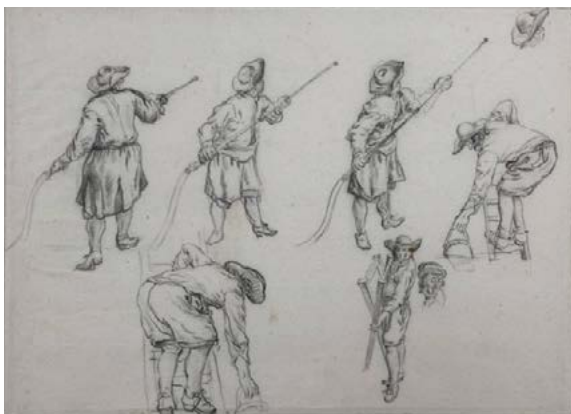
Wim Bijmoer, *Watersnoodramp 1953*, tekening, penseel in zwart, bruin en wit op karton, 504 x 651 mm, KOG-ZG-1-3-106.

Wim Bijmoer (1914-2000), *Watersnoodramp 1953*, plus enkele andere tekeningen in dit lot, voorjaarsveiling Bubb Kuyper Haarlem, Atlas Zeden en Gewoonten.

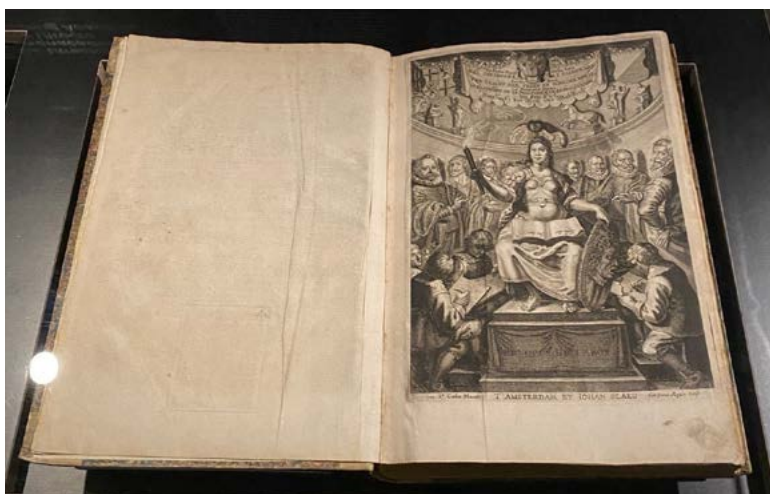
BRUIKLENEN AAN TENTOONSTELLINGEN

Jacob Otten Husly, *Twee tweedeurskasten*, pen en penseel in grijs en geel, 252 x 386 mm.

Jan van der Heyden, (1637-1712), *Zes brandweerlieden en twee schetsen voor een hoofd*, zwart krijt, 197 x 273 mm.

Jan Wagenaar, *'t Verheugd Amsterdam, ter gelegenheid van het plegtig bezoek, Amsterdam, 1768*, in een vitrine op de tentoonstelling *De Prins en de Stad. Willem V in Amsterdam*, Paleis Op de Dam, Amsterdam.

A. Objecten in KOG-beheer

Design Museum Den Bosch
04.03.2023-03.09.2023:
tentoonstelling *Process – Design Drawings from the Rijksmuseum*: drie ontwerptekeningen: KOG-AT-1-48, KOG-AT-1-203 en KOG-AT-1-269, Architectuur-en Ontwerptekeningen.

Stadsarchief Amsterdam, 06-94.2023 – 06.08.2023: tentoonstelling *Amsterdam in vuur en vlam. De uitvindingen van Jan van der Heyden (1637-1712)*: acht tekeningen van Jan van der Heyden uit de *Atlas Amsterdam*: KOG-AA-1-32-5000, KOG-AA-1-14-354, KOG-AA-1-22-6000, KOG-AA-1-22-64, KOG-AA-1-22-5000, KOG-AA-1-22-5003, KOG-AA-1-22-5006, KOG-AA-1-22-5007.

B. Objecten in beheer bij het Rijksmuseum

Koninklijk Paleis Amsterdam
07.07.2023-17.09.2023: tentoonstelling *De Prins en de Stad. Willem V in Amsterdam: Jan Wagenaar, 't Verheugd Amsterdam, ter gelegenheid van het plegtig bezoek*, Amsterdam, 1768' (KOG OF 75), Bibliotheek.

BRUIKLENIEN AAN TENTOONSTELLINGEN

Joachim Henne (ivoorsnijder), Noordelijke Nederlanden, Medaillonportret in ivoor van Prins Willem III van Oranje, ca. 1662-ca. 1665, ivoor, 10 x 7 cm.

Bloempiramide van Delfts aardewerk, anoniem, Delft, ca. 1700, 108 x 18,7 x 18,7 cm.

Limburgs Museum Venlo 10.06.2023-07.01.2024: tentoonstelling *De Zonnekoning en Oranje. Slaags aan de Maas*: Joachim Henne (ivoorsnijder), Noordelijke Nederlanden, Medaillonportret in ivoor van Prins Willem III van Oranje, ca. 1662-ca. 1665, ivoor, 10 x 7 cm (BK-KOG-1523) en Bloempiramide van Delfts aardewerk, anoniem, Delft, ca. 1700, 108 x 18,7 x 18,7 cm (BK-KOG-1723), Voorwerpen van Geschiedenis en Kunst.

Munt, cash van het keizerrijk China van keizer Jen Tsung onder de regeringsnaam Huan Sung, 1038-1039, koper, diameter 2,5 cm.

Munt, cash van het keizerrijk China van keizer Shen Tsung onder de regeringsnaam Yuan-Feng, 1078-1085, koper, diameter 2,5 cm.

Het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden 13.10.2023-17.03.2024: tentoonstelling *Het jaar 1000: Nederland in de Ottoonse wereld* 900-1100: munt, cash van het keizerrijk China van keizer Jen Tsung onder de regeringsnaam Huan Sung, 1038-1039 (KOG-MP-1-4170) en munt, cash van het keizerrijk China van keizer Shen Tsung onder de regeringsnaam Yuan-Feng, 1078-1085 (KOG-MP-1-4180), Munten en Penningen.

BRUIKLENEN AAN TENTOONSTELLINGEN

Wybrand Hendriks (1744-1831), naar Gerbrand van den Eeckhout, *De Haarlemmerpoort in Amsterdam, gezien vanuit het zuidwesten*, pen en bruine inkt, penseel in waterverf op papier, 187 x 282 mm

Wybrand Hendriks, *Portret van Jacob de Vos I en de schilder Wybrand Hendriks*, 1783, pen en penseel in grijs, zwart krijt, 422 x 336 mm.

Fles in de vorm van een schoen, Noordelijke Nederlanden, 1675-1700, leer, messing, lengte 30 cm.

Teylers Museum Haarlem, 22.09.2023-14.01.2024, tentoonstelling *Wybrand Hendriks was hier*: tekening Wybrand Hendriks (1744-1831), naar Gerbrand van den Eeckhout, *De Haarlemmerpoort in Amsterdam, gezien vanuit het zuidwesten*, pen en bruine inkt, penseel in waterverf op papier, 187 x 282 mm (KOG-AA-1-27-5005) en Wybrand Hendriks, *Portret van Jacob de Vos I en de schilder Wybrand Hendriks*, 1783, pen en penseel in grijs, zwart krijt, hoogte 422 x 336 mm (RP-T-BR-126), Atlas Amsterdam.

Schoenenkwartier Waalwijk, 06.10.2023-31.03.2024, tentoonstelling *De magie van cuir bouilli*: fles in de vorm van een schoen, Noordelijke Nederlanden, 1675-1700, leer, messing, lengte 30 cm (BK-KOG-1382), Voorwerpen van Geschiedenis en Kunst.

BRUIKLENIEN AAN TENTOONSTELLINGEN

Maria Moninckx, *Vlinders, een slang en een schildpad rondom een bloeiende agave*, 1686-1757, gouache op perkament, 398 x 297 mm, (RP-T-1959-277).

Museo Thyssen-Bornemisza Madrid, 31.10.2023-04.02.2024, tentoonstelling *Woman Masters*, tekening van Maria Moninckx, 398 x 297 mm (RP-T-1959-277).

Tabaksdoos met boerentaferelen, Noordelijke Nederlanden, 1645-1665, zilver, 3 x 10 x 8 cm.

Galleria D'Italia Milaan, 06.12.2023-01.04.2024, tentoonstelling *Moroni (1521-1580). A portrait of his time*, tabaksdoos met boerentaferelen, Noordelijke Nederlanden, 1645-1665, zilver, 3 x 10 x 8 cm (BK-KOG-1513), Voorwerpen van Geschiedenis en Kunst.

DE COMMISSIES EN VERZAMELINGEN

Commissies

De commissies verrichten onbezoldigd op het kantoor, in de depots en op diverse locaties werkzaamheden voor de verschillende collecties, zie hierover het verslag van de Commissies.

BIBLIOTHEEK

Algemeen

De commissie bestond in 2023 uit Alex Alsemgeest (voorzitter), Trude Dijkstra, Jan de Klerk, Katell Lavéant en Hugo Rijpma.

Katell Lavéant

Kennismakingssessie Nieuwe Commissie

De bibliotheekcommissie heeft het afgelopen jaar maar liefst drie nieuwe gezichten gekregen en is bovendien uitgebreid van vier naar vijf leden. Om ervoor te zorgen dat alle leden van de commissie een goed beeld van de collectie hebben of krijgen, zijn we een middag gaan grasduinen in het depot. Hierbij hebben we op zicht verschillende boeken van de plank gehaald, en vanuit de verschillende expertises van de commissieleden gesproken over materialiteit, metadata, conservering, presentatie en educatie. Iedereen was het eens over de veelzijdigheid van de collectie. Tegelijk is er zorg over het feit dat de collectie niet goed zichtbaar is en de materiële aspecten die de KOG collectie een eigen gezicht geven, niet goed naar voren komen in beeld en/of in metadata.

Commissieleden bestuderen de collectie, vlnr. Katell Lavéant, Trude Dijkstra en Hugo Rijpma, depot Rijksmuseum.

Blaeu's Grooten Atlas op Social Media

De *Grooten Atlas, oft Werelt-Beschrijving* van Johan Blaeu is een van de iconen van de Nederlandse boekproductie in de zeventiende eeuw. Het KOG-exemplaar werd gebruikt voor een promotiefilmpje van het Rijksmuseum in de aanloop naar de Nacht van de Geschiedenis op 28 oktober. Tijdens dit evenement was er een sessie over wereldkaarten, wat natuurlijk een mooi haakje was. Het filmpje is gedeeld op sociale media en leverde veel enthousiaste reacties op. Tegelijk leverde de zeldzame gelegenheid waarbij alle negen delen (plus de twee 'stedenboeken') uit het depot werden gehaald een aantal aandachtspunten op. Hoewel de banden over het algemeen in goede staat verkeren, is er vooral aan het binnenwerk toch enige restauratie noodzakelijk. Daarbij is de wens geuit om deze bijzondere set in goede dozen te bergen. De bibliotheekcommissie zal hierover een voorstel doen aan het bestuur.

Alex Alsemgeest wordt gefilmd met de *De Grooten Atlas, oft Werelt-Beschrijving* van Johan Blaeu, Leeszaal Rijksmuseum.

Plannen voor 2024-2025

Voor het komende jaar is de commissie van plan om nog enkele malen de collectie in te duiken om er nog beter vertrouwd mee te raken. De veelzijdigheid en breedte van de collectie biedt in de ogen van de commissieleden een uitgelezen mogelijkheid voor samenwerking met de opleiding boekwetenschap van de Universiteit van Amsterdam. Met ingang van 2024/2025 zal deze opleiding dual worden, wat wil zeggen dat studenten verplicht een stage van 6 maanden (in plaats van de eerdere 3 maanden) moeten volgen. Dit maakt het mogelijk om per jaar ten minste één student van de opleiding in te zetten op de verdieping van de collectie. Onderwerpen die daar uitermate geschikt voor zouden zijn, zijn bijvoorbeeld de collectie almanakken, de schutterij-collectie, de vroegmoderne en moderne handschriften, waaronder bijvoorbeeld de Atlas Schoemaker. Dergelijke stages verbreden de zichtbaarheid van de KOG collectie, niet alleen onder studenten maar ook onder een algemeen publiek ook door de output die we daarbij van de studenten kunnen vragen; denk bijvoorbeeld aan blogposts, scripties en foto's op social media (Instagram). De contacten tussen de opleiding en het KOG zijn nauw aangezien twee commissieleden bij de Universiteit van Amsterdam werkzaam zijn en onderwijs verzorgen bij boekwetenschap.

Een tweede ambitie van de commissie is om het onderwerp collectiezorg op de agenda te houden. De KOG Bibliotheekcollectie is ondergebracht in de bibliotheekdepots van het Rijksmuseum. Deze worden in 2024 opnieuw ingericht in het kader van het PROFYD project. De KOG Bibliotheekcollectie zal een plaats krijgen in het nieuw te vormen *depot bijzondere bibliotheekcollecties* van het Rijksmuseum. Zodra dit volledig is ingericht, zal beter in kaart gebracht kunnen worden wat er op de korte en lange termijn nodig is aan collectiezorg.

Tot slot onderzoekt de commissie de mogelijkheden om de bibliotheekcollectie een groter bereik te geven door er in de komende jaren over te publiceren in een van de geïllustreerde vakbladen, zoals *De Boekenwereld*. Afhankelijk van de precieze ambities zal hier ook financiering voor nodig zijn. Er wordt gewerkt aan een voorstel voor het bestuur.

ATLAS VAN AMSTERDAM

Algemeen

In de commissie hebben zitting Chris van Eeghen (vz), Bert Gerlagh, David Mulder, Leonoor van Oosterzee, Robert-Jan te Rijdt, Machteld van Voskuilen.

30 november: commissie- en bestuursleden krijgen een toelichting over de registratie van de Atlas voor het KOG Online project, Ateliergebouw Rijksmuseum, met de klok mee: Iris Louwersheimer, Maartje Veringa, Sanne Ringers, David Mulder, Judith van Gent, Chris van Eeghen, Bert Gerlagh.

De commissie is slechts eenmaal bijna voltallig bij elkaar gekomen, namelijk op 30 november, voor een kennismakingsbijeenkomst met de medewerkers catalogiseren van het project KOG-Online. Er werd uitgelegd hoe het catalogiseren van de Atlas Amsterdam in zijn werk gaat. Er wordt begonnen met de deelcollectie van Jacobus van Eck (1873-1946). Er werd ook gepraat over de ingewikkelde rubriekenindeling van de Atlas Amsterdam zoals die kort na 1900 is uitgedacht en nog steeds de basis vormt waarop de Atlas is ingedeeld. In de recent voltooide nummering van alle objecten is wel

de indeling in portefeuilles terug te vinden, maar niet de verdere onderverdeling in sub rubrieken (in aparte omslagen binnen de portefeuilles). Van de kant van de commissie bleken er zorgen te zijn dat deze oude en inmiddels unieke indeling bij het invoeren in de database helemaal uit zicht raakt en in ieder geval online niet meer terug te vinden is. Er wordt bij de registratie daarmee rekening gehouden. Leonoor van Oosterzee heeft een toelichting geschreven over de nummering van de Atlas voor de medewerkers catalogiseren.

16 oktober: Selectie tekeningen van Sjoerd Visser, vlnr: Daniel Horst, Bert Gerlagh, Machteld van Voskuilen, Leonoor van Oosterzee, Chris van Eeghen, Studiezaal Rijksmuseum.

Verder zijn commissieleden in gemengde samenstelling (Atlas Amsterdam, Zeden en Gewoonten en Naoorlogse Kunst) actief geweest voor de verwerving van werken van Sjoerd Visser (1900-1972). Monique de Louwre schonk 34 tekeningen, de selectie vond plaats op 10 mei. Op 16 oktober zijn de tekeningen verdeeld over de Atlas Amsterdam (27 bladen), de Atlas Zeden en Gewoonten (6 bladen) en de collectie Naoorlogse Kunst (1 blad).

Charles Dumas is gefaciliteerd bij zijn onderzoek naar werken van de 18de-eeuwse tekenaars Jan de Beijer en Jan Spaan.

ATLAS VAN AFBEELDINGEN BETREFFENDE ZEDEN EN GEWOONTEN

Algemeen

In de commissie hebben zitting Daniel Horst (vz), Peter Jan Margry, Machteld Löwensteyn (afgetreden 2023), Eva Schimmelpenninck, Helen Schretlen, Joyce Zelen (toegetreden 2023).

Op 19 december heeft de commissie afscheid genomen van commissielid Machteld Löwensteyn. Machteld was 16 jaar lang, vanaf 2007, lid van de commissie. Haar inbreng en enthousiasme zal in de commissie gemist worden.

Bij haar afscheid schonk Machteld de Atlas een litho met een spotprent van Johan Braakensiek. Deze prent verscheen als bijvoegsel bij het weekblad *De Amsterdammer* van 22 februari 1914. De prent refereert aan de kwestie van het Vrouwenkiesrecht en toont premier Pieter Cort van der Linden als Faust in zijn werkplaats. Machteld: “Hester Dibbits, heeft mij indertijd gevraagd om lid te worden van de commissie omdat zij mij kende als specialist op het gebied van Mentaliteitsgeschiedenis en Visuele cultuur (Erasmus Universiteit Rotterdam en Vrije Universiteit, Amsterdam. Ik heb mij echter onder andere ook lange tijd verdiept in de traditie van de Faustfiguur in de Westerse traditie (Van het

volksboek tot aan Thomas Mann’s *Dr Faustus*) en in Vrouwengeschiedenis. In 1993 was ik medeoprichter van de Stichting Vrouwengeschiedenis van de Vroegmoderne Tijd. Toen een pioniersgebied. Begin deze eeuw leek het beoefenen van Vrouwengeschiedenis uit de mode te zijn. Terecht echter staat deze tak van geschiedbeoefening de afgelopen jaren weer volop in de belangstelling. Ik hoop dat de prent die ik heb geschonken de aanzet zal zijn tot het verzamelen van afbeeldingen die ‘de maatschappelijke positie van de emancipatie van de vrouw binnen de samenleving betreffen. Een nieuw verzamelgebied binnen de Atlas Zeden en Gewoonten”.

ATLAS VAN AFBEELDINGEN BETREFFENDE ZEDEN EN GEWOONTEN

Gelukkig konden we ook melding maken van de toetreding van een nieuw lid. We zijn zeer verheugd dat Joyce Zelen, momenteel conservator bij het Prentenkabinet van het Rijksmuseum, heeft toegezegd deel te willen uitmaken van onze commissie.

We zijn zeer tevreden met de voortgang van de registratie van de objecten in de Atlas Zeden en Gewoonten. Daar is dit jaar door twee Projectmedewerkers catalogiseren een begin meegemaakt als Pilot van KOG-Online. Dit werk wordt in 2024 voortgezet. Na registratie is de collectie op de website van het KOG en het Rijksmuseum (Rijksstudio) te raadplegen.

Toekomstplannen

De commissie ziet met vertrouwen de voortzetting van de registratie van de atlas in 2024 tegemoet. De gedigitaliseerde afbeeldingen van de Atlas vervaardigd in het kader van het KOG-Metamorfoze Project zullen in 2024 en 2025 gekoppeld worden aan de geregistreerde objecten en online worden gepubliceerd.

Ook zal de commissie waakzaam zijn voor objecten die op de markt verschijnen en die mogelijk interessant zijn om voor de atlas te verwerven. Tegelijkertijd worden er ook in overleg met het bestuur plannen ontwikkeld om een tekenopdracht aan een kunstenaar te verlenen. De commissie heeft het voornemen om in 2024 i.p.v. zes keer per jaar eens per kwartaal bijeen te komen voor overleg.

27 januari: overdracht 32 kerst- en nieuwjaarskaarten, met de klok mee: Daniel Horst, Eva Schimmelpenninck-Hartman, Helen Schretlen, Machteld Löwensteyn, Yuri van der Linden en de kunstenaar Wendelien Schönfeld.

20 april: Peter Jan Margry en Eva Schimmelpenninck-Hartman met de aankoop van 32 kerst- en nieuwjaarskaarten van Wendelien Schönfeld, KOG-kantoor, Teekenschool, Rijksmuseum.

16 september: Bewoners van de Spaarnrijkstraat in Haarlem en commissieleden van de Atlas Zeden en Gewoonten bekijken de originele foto's van het *VideoSchetsboek* (1983) van Pink de Thierry, 6 september, Studiezaal Rijksmuseum. Hans Bossmann maakte filmopnames.

Op 16 september ontvingen enkele leden van de Commissie Atlas Zeden en Gewoonten vijf bewoners van de Spaarnrijkstraat in Haarlem. In de studiezaal van het Rijksmuseum hebben we samen de twaalf foto's bekeken en besproken die gemaakt werden door de kunstenares Pink de Thierry in het kader van haar kunstproject *VideoSchetsboek* in 1983. De foto's zijn destijds gemaakt in de huizen van deze bewoners. (De bijeenkomst werd georganiseerd door Hans Bossmann die opnames maakte voor een documentaire over Pink voor een overzichtstentoonstelling in het Frans Hals Museum te Haarlem in juli-oktober 2023.) Bij de bijeenkomst was ook Chris van Eeghen aanwezig, die de foto's in 1983 van de kunstenares kocht en in 2018 aan de commissie Zeden en Gewoonten heeft geschonken.

9 februari: Joyce Zelen met de collectie houtblokken van het KOG, depot Rijksmuseum.

Publicaties

Joyce Zelen publiceerde een artikel over de verzameling houtblokken van het KOG in *Delineavit et Sculpsit*, 'Houtblokken voor centsprenten in de collectie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap', (52), 2023, p. 16-39.

Carina Greven en Peter Jan Margry publiceerden op de KOG-website *De lang(baard)harigen* naar aanleiding van de aankoop in 2022 van een foto van Paul J. Suter door Nanne Brouwer.

Eva Schimmelpenninck-Hartman publiceerde op de KOG-website een artikel over een anonieme tekening uit 1762, *De Poolse kunstmeester*.

WAAIERS

Algemeen

In de commissie Waaiers hebben zitting Jannie Polak (vz), Chris van Eeghen, Nettie Cassee en Loutje den Tex.

25 april: Charlotte van Rappard-Boon bekijkt een Aziatische waaier, KOG-kantoor, Teekenschool, Rijksmuseum.

In het afgelopen jaar is het beschrijven en in Adlib invoeren van de collectie waaiers van Isa van Eeghen voortgezet. Dit gebeurde in kleinere bezetting, steeds met twee in plaats van drie commissieleden in verband met de beschikbaarheid van de computers.

Na de zomer heeft Jannie Polak zich tijdelijk teruggetrokken uit de commissie, maar blijft lid. Zij doet onderzoek naar de collectie Kinheimtapijten van museum Kennemerland in Beverwijk. Voor dit onderzoek heeft zij een onderzoekbeurs gekregen van de Vereniging Rembrandt. Nettie Cassee en Loutje den Tex zullen het beschrijven van de waaiers voortzetten.

17 april: Expertmeeting Commissie Waaiers, Studiezaal Rijksmuseum.

Werkzaamheden

Charlotte van Rappard-Boon heeft onze commissie de afgelopen twee jaar versterkt en geholpen met haar initiatief om de ruim honderd Aziatische waaiers uit de collectie van Isabella Henriette (Isa) van Eeghen (1913-1996) te voorzien van beschrijvingen van voorstelling en schrift op blad en montuur.

Omdat er nog vragen bleven met betrekking tot het duiden van een voorstelling of de vertaling van een schrift is een expertmeeting georganiseerd met kenners op het gebied van Chinese en Japanse kunst én op het gebied van de Chinese export en Chinoiserie. Deze meeting vond plaats op 17 april in de studiezaal van het Rijksmuseum.

Waaiers in de bovengenoemde categorieën werden voorgelegd aan: Erika Riccobon (Universiteit Leiden), Jan van Campen (conservator Rijksmuseum Aziatische kunst, exportkunst), Ching-Ling Wang (conservator Rijksmuseum Aziatische kunst) en Daan Kok, (conservator Japan Wereldmuseum Leiden). Veel nieuwe informatie is daarna samen met de gegevens van Charlotte van Rappard verwerkt en ingevoerd in Adlib.

Een bijzondere acquisitie - geopperd door Carina Greven - was een waaier van de Gay Pride, die werd geschonken door de organisatie van de Gay Pride. Van een aantal jaren werden vouwwaaiers ontworpen met een kunststof montuur en blad in Pride kleuren van bedrukte textiel met per jaar een verschillend thema. Thema van de geschonken waaier is *Remember the past, create the future*.

ZEGELS EN CHARTERS

Algemeen

Kees Verkerk vormt deze eenmanscommissie.

De verzameling Charters is in het kader van het KOG-Metamorfoze project gedigitaliseerd, geconserveerd en optimaal geborgen in het depot van het Rijksmuseum. Ter voorbereiding van een publicatie is een leescommissie samengesteld bestaande uit Frans Rikhof (vz), Mariëlle Kruithof, Patrick Vlegels en Thys Verloren van Themaat (uitgever).

14 juni: Kees Verkerk en Thys Verloren van Themaat bekijken de charters, depot Rijksmuseum.

13 september: v.l.n.r.: Jan Teeuwisse, Thys Verloren van Themaat, Kees Verkerk, Frans Rikhof, Mariëlle Kruithof en Patrick Vlegels, Ateliergebouw Rijksmuseum.

SCHILDERIJEN

Algemeen

De commissie bestond in 2023 uit Jenny Reynaerts (vz), Norbert Middelkoop, Yuri van der Linden, Geeta Bruin, Janneke van Asperen en Valérie Lewis.

In het nieuwe jaar nemen Jenny Reynaerts en Yuri van der Linden afscheid en wordt de commissie versterkt met Ellinoor Bergvelt. Er is één vacature.

Dit jaar kwam de commissie minder vaak bijeen dan voorheen.

Ellinoor Bergvelt en Geeta Bruin zijn op 3 mei namens de commissie schilderijen bijeengekomen om bij een particulier het werk *Bospad* van landschapschilder Frits Mondriaan (1853-1932)

te bekijken, die wellicht aan het KOG kon worden geschonken. Na uitvoerige bestudering en overleg met de gehele commissie is aan het Bestuur geadviseerd het schilderij niet aan te nemen, omdat het niet past in de verzameling van het KOG. Dit advies is door het bestuur overgenomen.

23 februari: Meta Chavannes licht de restauratiewerkzaamheden toe aan het portret van D.C. Meijer jr. door Thérèse Schwartz, v.l.n.r.: Renate Meijer, Jenny Reynaerts, Willem de Ridder, Meta Chavannes.

Aan het KOG werd in oktober aangeboden een 18de-eeuws portret van Willem Carel Dierkens door Jean Humbert (1734-1794). Het werk was twee keer eerder aan het Rijksmuseum aangeboden en omdat het Rijksmuseum had aangegeven dat dit werk niet op zaal zou komen te hangen, is niet ingegaan op het aanbod.

Tijdens een bezoek aan het restauratieatelier, in gezelschap van de begeleidende schilderijenrestaurator van het Rijksmuseum, bleek de restauratie van het in 2022 geschonken portret van Dirk Christiaan Meijer jr. door Thérèse Schwartz (uit 1880; SK-C-1816) complexer dan aanvankelijk gedacht. Om die reden is deze nog niet voltooid.

MUNT- EN PENNINGKABINET

Algemeen

In de commissie hebben zitting: Jeroen de Wilde (vz), Marcel van der Beek, Frans Cladder, Gijs van der Ham en Jan Pelsdonk.

29 juni: barcoderen
KPK-boxjes,
Jan Pelsdonk
(staand),
Angeniet Boeve,
Ellinoor Bergvelt,
Frans Cladder,
CCNL, Amersfoort.

De collectie munten en penningen is opgeslagen in het Collectiecentrum Nederland (CCNL) in Amersfoort. Alle voorwerpen worden bewaard in speciaal voor dit soort collecties ontwikkelde bakjes, de zogenoemde KPK-boxjes, ontwikkeld door Bruno Ninaber van Eyben (onder andere bekend als ontwerper van het muntgeld ten tijde van koningin Beatrix). Het afgelopen jaar zijn die bakjes in zes sessies - tussen 12 mei en 7 september - voorzien van barcodestickers. Hierdoor zijn de voorwerpen beter traceerbaar bij verplaatsingen. In totaal gaat het om 6228 bakjes. Met ondersteuning van medewerkers van het CCNL en Carina Greven is het werk uitgevoerd door Ellinoor Bergvelt, Angeniet Boeve, Frans Cladder, Miekie Donner en Heidi Stübing onder leiding van Jan Pelsdonk.

12 mei: barcoderen: v.l.n.r.:
Ellinoor Bergvelt, Miekie Donner, Heidi Stübing,
Jan Pelsdonk, CCNL, Amersfoort.

Toekomstplannen

In de laatste maanden van het jaar is een begin gemaakt met het herkomstonderzoek van de collectie munten en penningen. Inmiddels zijn de eerste drie inventarisboeken doorgenomen. De werkzaamheden zullen in 2024 verder gaan.

GEVELSTENEN EN BOUWFRAGMENTEN

Algemeen

In de commissie hebben zitting Sterre Berentzen (vz), Willem Noyons (beeldend kunstenaar), Yuri van der Linden, kunsthistoricus, KOG-bestuurslid, conservator Rijksdienst Cultureel Erfgoed) en Jan Teeuwisse (vz KOG).

12 april, v.l.n.r.: Yuri van der Linden, Willem Noyons, Sterre Berentzen, Jan Teeuwisse, Teekenschool Rijksmuseum.

Algemeen

De Vereniging tot behoud van Gevelstenen, de voorloper van de commissie gevelstenen, ontstond uit bezorgdheid over de voortdurende sloop en verwaarlozing van monumenten in Amsterdam, wat het risico met zich meebracht dat gevelstenen verloren zouden gaan. Een grote hoeveelheid gevelstenen is ondertussen aan het KOG geschonken. Een deel daarvan bevindt zich in de buitenmuur van het Amsterdam Museum, waaronder de stadswapens van Oudewater, Alkmaar en Delft. Sinds 2024 zijn ze echter ook op een tweede plek te bewonderen.

Dit jaar konden we voor het eerst ons nieuwe commissiebeleid in werking stellen. Onder begeleiding en toezicht van Willem

Noyons heeft beeldend kunstenaar Albert Kramer de verantwoordelijkheid op zich genomen voor het project van de zogeheten *roofkunst in de polder*, zoals de koppen in 2022 luiden. De originele stenen zijn op locatie (Amsterdam Museum, Sint Luciënsteeg) gescand en vervolgens is er in Franse kalksteen (savonnière) een kopie gefreesd en gekleurd. Deze kopie is inmiddels geplaatst in Oudewater. Het resultaat is verbluffend goed. Dankzij dit geslaagde experiment kan het KOG aanvragen voor herplaatsing van originele gevelstenen beantwoorden met het aanbod van een kopie, te vervaardigen op kosten van de aanvrager. Optimale conservering van de originelen en plaatsing van kopieën aan de openbare weg gaan zo hand in hand.

Op 4 september bekeken commissieleden samen met een delegatie van het bestuur (Jos Otten en Boudewijn Oranje) van de Vereniging Vrienden van Amsterdamse Gevelstenen (VVAG) tekeningen van gevelstenen uit de verzameling van het KOG. Daarna bezochten zij de opslag van gevelstenen van de VVAG waaronder enkele in het bezit van het KOG.

GEVELSTENEN EN BOUWFRAGMENTEN

2023 was ook het jaar waarin in de derde geheel herziene en aangevulde druk *De gevelstenen van Amsterdam* van Onno Boers verscheen. Een standaardwerk dat honderden verhalen verpakt in kleine stenen, want zoals Onno zelf zei: “Als stenen konden spreken zou dit boek niet nodig zijn”. Gevelstenen fungeren namelijk als dragers van informatie over cultuur, economie, religie en

Zomer: Sebastiaan Kuiper scant de gevelsteen in de Luciensteeg. Met dat bestand zijn door Albert Kramer kopieën gemaakt van drie gevelstenen in savonnières die in Oudewater geplaatst gaan worden. De gevelstenen zijn gepolychromeerd met keim kalkverf in terughoudende kleuren.

4 september: Sterre Berentzen, Jan Teeuwisse en Boudewijn Oranje (VVAG) bekijken KOG-tekeningen van gevelstenen, Studiezaal Rijksmuseum.

politiek. Bovendien bieden Amsterdamse gevelstenen een historisch overzicht van de ontwikkeling van de stad.

Toekomstplannen

Als commissie zijn wij dit jaar slechts eenmaal bij elkaar gekomen, in het voorjaar. Het jaar stond voor de commissieleden meer in het teken van zelfontplooiing en pelgrimages. Iets wat wij voor volgend jaar op kleine schaal voorstellen... In een ‘kleine pelgrimage’ willen wij de KOG-leden de kans geven zich te verrijken met de kleine verhalen van de stad, in de aanloop naar haar 750-jarige bestaan.

Neem bijvoorbeeld de gevelsteen in de Barndesteeg op nummer 15. Het betreft een cartouche met drie rennende, rode vosjes, boven elkaar weergegeven. De Barndesteeg is een van smalle straten tussen de Kloveniersburgwal/Nieuwmarkt en de Oudezijds Achterburgwal. Een van de oudste gedeeltes van Amsterdam. Wanneer de gevelsteen precies is gemaakt en daar is geplaatst weten we niet. De gevelsteen werd in een stenen huis gemetseld, waarschijnlijk ergens na 1452. Toen werd, na de zoveelste stadsbrand, in Amsterdam een keur uitgevaardigd waarin werd bepaald dat er in Amsterdam alleen nog gebouwd mocht worden in steen. Uitslaand vuur had hele straten met houten huizen in de as gelegd. Zo ook de Barndesteeg, waar het vuur zo’n drama moet hebben veroorzaakt dat de steeg ernaar vernoemd werd: de brandende steeg. De steen moet er al voor 1631 zijn geplaatst. De drie vossen zijn een referentie aan de huidenvetters, leerlooiers en bontbewerkeren die zich hier in deze straat begaven. Stank, vervuiling en onhygiënische toestanden kenmerkten dit werk. Iets wat zoveel mogelijk aan de rand van de stad diende te gebeuren. Met elke stadsuitbreiding moest de bedrijfstak naar een andere uithoek verhuizen. Een bepaling van 11 december 1631 verbood deze stank verspreidende activiteit in dit deel van de stad. De leerproductie werd toen naar de Jordaan verplaatst. Het bewijs hiervoor ligt in de Nieuwe Looierstraat. Niet alleen de naam doet vermoeden dat dit de nieuwe aangewezen plek was voor de bewerking van huiden. Ook hier zien we een gevelsteen met een wapenschild en twee leerlooiers. Op de onderrand: IN DE NIWE LOEYERREY.

BURGERBEWAPENING EN SCHUTTERIJ

Algemeen

De commissie bestaat uit Christiaan van Beek, Koen Kleijn en Louis Sloos.

31 januari: Koen Kleijn toont de Schutterij-collectie aan het bestuur van de Stichting Andla Fonds, v.l.n.r.: Guido ter Kuile, Koen Kleijn en Freerk van Rossem, Studiezaal Rijksmuseum.

De Commissie is blij dat de collectie na de digitalisering in het kader van het KOG-Metamorfozeproject is teruggekeerd in de kelders van het Rijksmuseum. Op 31 januari kon er in de Studiezaal een selectie documenten en tekeningen worden getoond aan de bestuursleden van het Andla Fonds, die een financiële bijdrage aan de registratie van de Schutterij-collectie overwogen. De subsidie is daarna ook toegezegd.

Christiaan van Beek is na het Covid-uitstel gelukkig officieel begonnen met zijn promotieonderzoek aan de Universiteit Leiden naar de schutterij in de negentiende eeuw. Centraal staat de vraag hoe de stedelijke schutterij-traditie vanuit de Republiek na 1813 doorwerkt in het Koninkrijk der Nederlanden;

hoe de wisselwerking is met nieuwe ideeën op het gebied van burgerschap en identiteit; en hoe dit het debat en de maatschappelijke positie van de schutterij op nationaal en lokaal niveau beïnvloedt. Christiaan wil de vraag beantwoorden waarom enerzijds de schutterij zich in de negentiende eeuw lange tijd weet te handhaven, en er anderzijds een definitief einde komt aan deze eeuwenoude paramilitaire traditie in Nederland. Christiaan zal onderzoek doen naar het politiek-maatschappelijke debat in de negentiende eeuw en naar de schutterij op lokaal niveau in een aantal steden in Nederland. De collectie van het KOG is in dit opzicht ook een interessante bron wat betreft de weerslag van de schutterij-traditie in beeld en tekst en de veranderingen die deze ondergaat in de negentiende eeuw.

SCHUTTERS-RAAD.

President.

J. HODSHON, *Kolonel Kommandant der Schutterij, Adjudant van Z. M., Kommandeur der Orde van de Nederlandsche Leeuw.*

Leden.

Jonkhr. J. RENDORP, *Luitenant Kolonel, Ridder van de Militaire Willem-Orde.*
 L. J. J. SERRURIER, *Majoor, Ridder der Orde van de Nederlandsche Leeuw.*
 C. KLASING, *Kapitein.*
 H. J. DE WIT, *1 Luitenant.*
 D. VAN DRAGT, *2 Luitenant Kwartiermeester, met de personeels rang van 1 Luitenant, waarnemende de functien van Secretaris.*
 N. VAN DER LUGT, *Serjant.*
 F. WATTIAU, *Korporaal.*
 J. H. VAN DER WILLIGEN, *Schutter.*

Subiteur.

Mr. G. BUIJS.

Plaatsvervangende Leden.

W. G. WEHLBURG, *Majoor, met de personeels rang van Luitenant Kolonel.*
 J. B. SCHONE, *Majoor.*
 BRUNO TIDEMAN, *Kapitein.*
 J. E. MOLTZER, *1 Luitenant.*
 P. BOEKEN, *2 Luit. Kwartiermeester, Secretaris.*
 C. WARNAR, *Sergeant.*
 P. BROEKMAN, *Korporaal.*
 A. VAN STUYVENBERG, *Schutter.*

Subiteur Plaatsvervangend.

Mr. C. H. PERK.

Best.

G. E. VLIIEKEN, *Tamboer Majoor.*

LEDEN VAN HET KORPS MUZIEK.

Kapelmeeester.

P. CHRISTIANI.

J. B. van Bree.
 H. J. Viotta.
 F. Stoll.
 C. W. P. Stumpff.
 J. F. Tack, Jr.
 A. Luder.
 C. J. Pause.
 F. Potdevin.
 A. T. Lippits.
 F. Christians.
 L. G. Erwig.
 J. de Beer.
 J. Hacken.
 J. W. T. Stumpff.
 C. von der Finck.
 J. Kreis.
 G. W. Kleiue.
 J. Eekhoff.
 H. W. F. Maas.
 A. Olivier.
 N. J. Potdevin.
 A. Stoets.

J. Valk.
 M. Heuckeroth.
 H. van Seldam.
 J. C. Hartendorff.
 N. C. Bower.
 B. B. Fredriks.
 C. A. van Schoonhoven.
 C. P. Lurasco.
 J. W. van Bree.
 L. A. Embach.
 T. J. Thijm Alberdingk.
 T. Boelen.
 J. C. Schogt.
 J. Bos.
 J. P. Stuurke.
 J. W. Kleiue.
 H. J. van Rinsum.
 J. B. Alberdingk.
 F. J. H. Dekker.
 L. von der Finck.
 J. E. Stumpff.

Louis Sloos heeft zich voornamelijk beziggehouden met een collectie-beleidsplan voor Korpora. Er zou een relatie tussen de Schutterijcommissie van het KOG en Korpora kunnen ontstaan, aangezien Korpora ook de burgerbewapening en schutterij tot haar verzamelbeleid rekent, zij het dat ze op die gebieden voornamelijk weinig collectie hebben. Het Jaarboek Korpora zou wellicht ook een platform kunnen vormen voor de KOG-commissie.

Tenslotte konden wij een redacteur van de televisieproducent BlazHoffski Productions BV, bezig met de voorbereidingen van en aflevering van *Verborgen Verleden*, helpen aan informatie over Martin Heuckeroth, in 1841 lid van het muziekkorps van de Amsterdamse Schutterij. In zijn korps bleken veel vooraanstaande muzikanten, componisten en orkestdirecteuren te zitten, mannen als Viotta, Van Bree en Stumpff. De medewerkster van BlazHoffski vroeg ons de naam van de hoofdpersoon van de aflevering nog even geheim te houden - het moest ook voor Gordon een verrassing blijven.

Toekomstplannen

Moedig doorploeteren (en eens lekker de collectie induiken).

De vermelding van Martin Heuckeroth, 1841, KOG-archief Schutterij Amsterdam.

VOORWERPEN VAN GESCHIEDENIS EN KUNST

Algemeen

De commissie bestaat uit Suzanne van Leeuwen (vz), Thijs Boers, Dirk Jan Biemond, Tessel Dekker (afgetreden in 2023) en Laurien van der Werff.

De commissie is in 2023 niet fysiek bij elkaar gekomen maar er is wel veel contact geweest over een aantal (aanstaande) verwervingen. Aan het begin van het jaar heeft de commissie een schenking aangenomen van Roland Kupers, de weduwnaar van de Amsterdamse ontwerpster Hester van Eeghen (1958-2021). De schenking betreft een handtas getiteld *Blue Moon* en een reiskoffer getiteld *Golden Travel Altar*. De handtas heeft een bijzonder handvat van lapis lazuli en het ontwerp grijpt direct terug op stijliconen uit de jaren 1940-1960 van beroemde Franse en Italiaanse modehuizen. De reiskoffer is een ontwerp uit 2012 voor de zomertentoonstelling *Dutch Design - Huis van Oranje*

in Slot Oranienbaum in Duitsland. Van Eeghen ontwierp de reiskoffer met in gedachte Koningin Sophie, echtgenote van Koning Willem III.

Toekomstplannen

De commissie zal zich in 2024 bezighouden met de voorbereidingen van verschillende aanstaande verwervingen voor het KOG. De ontsluiting van de collectie reisnecessaires, geschonken door Jaap Kamp en Mies Kamp-Heldring, is een lopend project. Aanstaande zomer zal een van de reisnecessaires uit de collectie te zien zijn in de Rijksmuseum zomertentoonstelling *Point of View*.

ARCHITECTUUR- EN ONTWERPTEKENINGEN

2 februari: Reinier Baarsen (rechts) en Timo de Rijk, Design Museum Den Bosch.

Algemeen

De commissie bestaat uit Pieter Vlaardingerbroek (vz), Reinier Baarsen, David Mulder en Wolbert Vroom.

Reinier Baarsen gaf een toelichting op 2 februari aan de leden bij de tentoonstelling *Process - Design Drawings from the Rijksmuseum*, in het Design Museum in Den Bosch. Het KOG gaf enkele tekeningen in bruikleen aan deze expositie. .

NAOORLOGSE KUNST

In de commissie hebben zitting Chris van Eeghen (vz), Sophia Thomassen (secretaris), Niels van Maanen, Marijn Schapelhouman, Angeniet Boeve, Hester Manger Cats-Van den Berg, Eva Schimmelpenninck, Bert Gerlagh en Helen Schretlen (adviseur).

23 januari: Chris van Eeghen en Famke Hajonides te midden van (commissie)leden en betrokkenen bij de schenking Naoorlogse kunst, Amsterdam.

Algemeen

In 2023 is de collectie Naoorlogse kunst toegewezen aan de uitbreiding van de selectie voor het KOG-Metamorfoze project. De werken zijn gereed gemaakt voor conservering en digitalisering door medewerkers van het KOG-Metamorfoze projectteam.

Bij Charlot Roelofsz zijn voorbereidende werkzaamheden verricht ten behoeve van zijn schenking van tekeningen van zijn vader Charles Roelofsz (1897-1962), zijn zuster Esther Roelofsz (1934-2014) en zijn broer Joost Roelofsz (1943).

Na een voorbereiding door de commissie NOK werd in twee sessies een keuze gemaakt uit hun werk. De verdeling voor de diverse KOG-collecties wordt gemaakt in 2024.

Toekomstplannen

In 2024 richten we ons op de verwerkelijking van een aantal lang verbeide schenkingen uit kunstenaars nalatenschappen. Verder hopen we een volgende grote stap te zetten richting digitale toegankelijkheid van de collectie.

KOG-HOOGLERAAR

Onderzoek en publicaties

Het onderzoek naar de voetbalk van het Rijksmuseum (Inv.nr.: NG-2019-502 en -503) is uitgemond in twee artikelen:

1. M. Dominguez-Delmás, H. Piena, et.al., 'A stepwise multidisciplinary approach to determine the date and provenance of historical wooden objects.' In: *Journal of Cultural Heritage*, vol. 62, July-August 2023, p.430-440.
Internet: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S129620742300122X>
2. H. Piena, B. van Geel, et.al., 'A forensic approach on a museum object: a set of stocks from the Rijksmuseum in Amsterdam'. In: *Journal for Archaeological Science, under revision*.

In samenwerking met Erik Ariëns Kappers werd een onderzoek gepubliceerd naar populaire geschiedenis overzichten:

H. Piena 'Van spel tot ernst: 300 jaar Canon van Nederland', In: *Volkskunde. Tijdschrift over de cultuur van het dagelijks leven*, 124e jrg., 2023, nr.1, januari-april, p.27-46.
Internet: volkscunde-124-2023-1-03-Hans-Piena.pdf (kog.nu)

Een doolhofzang van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap werd ontcijferd en gepubliceerd:

J. van Houdt en H. Piena, 'Doolhofzang: bijzondere, sinistere 18de-eeuwse bron.'
Internet: <https://geschiedenismagazine.nl/doolhofzang>

J. van Houdt en H. Piena, 'Uw geile lust en anders niet' : bijzondere, sinister bron'.

In: *Geschiedenis Magazine*, jrg, 58, nr. 3 (mei 2023).

Tot slot is afgelopen jaar onderzoek gedaan naar het plezier-rijtuig van Victor de Stuers in samenwerking met het RCE en Stichting Hippomobiel Erfgoed. Dit vond zijn neerslag in online presentaties en een artikel: M. Broekhuis, 'Hoe oud is deze sjees?' In: *Tijdschrift van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed*, 4, 2023, p.4-7.

Lezingen

PLAATS: Rijksmuseum / Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam
TITEL: 300 jaar Canon van Nederland (met E. Ariëns Kappers).
DATUM: 3-4-2023.

PLAATS: Voorjaarscongres KNHG.
TITEL: Een ijsbekertje als valkuil: bespiegelingen over inclusieve collectiebeleid.
DATUM: 13-4-2023

PLAATS: Nederlands Instituut voor Ecologie, Wageningen.
TITEL: The Netherlands in a reserve
DATUM: 15-06-2023

PLAATS: Reinwardt Academie, Amsterdam
TITEL: Vaardigheden van een erfgoed academicus
DATUM: 2-10-2023
I.s.m. Jan Beekhuizen.

PLAATS: Landelijk Platvorm Agrarisch Erfgoed, Deventer.
TITEL: Nationaal Landbouw Museum
DATUM: 12-10-2023

2023: College VU Amsterdam met medewerking van Mies Kamp-Heldring en wijlen Jaap Kamp.

Collegereeks

The History of Collecting & Exhibiting

Aantal studenten: 15

Coördinatie i.s.m. Dr. Susan Hogervorst
(Open Universiteit Rotterdam)

1^E COLLEGE: Introduction i.s.m.

Mies Kamp-Heldring en wijlen Jaap Kamp
(reisnecessaires) (Leden KOG)

LOCATIE: collegezaal

[HTTPS://KOG.NU/BLOG-1-COLLECTING-WHY-DO-WE-CARE/](https://kog.nu/blog-1-collecting-why-do-we-care/)

2^E COLLEGE: Decolonisation & Looted Art i.s.m.

Martijn de Ruijter (Tropenmuseum Amsterdam)
Drs. Ingrid Jacobs (zelfstandig onderzoeker)

LOCATIE: Reinwardt Academie en Tropenmuseum

[HTTPS://KOG.NU/BLOG-2-ULTERIOR-MOTIVES-IN-DECOLONIALITY/](https://kog.nu/blog-2-ulterior-motives-in-decoloniality/)

3^E COLLEGE: Appropriation i.s.m.

Drs. Yuri van de Linden (bestuurslid KOG) Jacco Hooikammer (conservator streekdrachten
Nederlands Openluchtmuseum)

LOCATIE: CC-NL

[HTTPS://KOG.NU/BLOG-3-VISIT-TO-COLLECTIECENTRUM-NEDERLAND/](https://kog.nu/blog-3-visit-to-collectiecentrum-nederland/)

4^E COLLEGE: Material & Immaterial Heritage i.s.m.

Dr. Marlous van den Akker (KIEN) Mark den Boer
(molenaar) Maik Overbosch (scheepsbouwer)

LOCATIE: Nederlands Openluchtmuseum.

[HTTPS://KOG.NU/BLOG-4-THE-COLLECTED-AUTHENTICITY-OF-TANGIBLE-AND-INTANGIBLE-HERITAGE-AT-THE-DUTCH-OPEN-AIR-MUSEUM-HISTORY/](https://kog.nu/blog-4-the-collected-authenticity-of-tangible-and-intangible-heritage-at-the-dutch-open-air-museum-history/)

5^E COLLEGE: Contemporary Collecting i.s.m.
Dr. Mayke Groffen & Drs. Rob Noordhoek
(Museum Rotterdam)

LOCATIE: Museumdepot Metaalhof 3, 3067 GM
Rotterdam

[HTTPS://KOG.NU/BLOG-5-CONTEMPORARY-COLLECTING/](https://kog.nu/blog-5-contemporary-collecting/)

6^E COLLEGE: Examen

Individuele presentaties door studenten
over hun voorwerp, geplaatst in het kader
van de gedoeerde stof. Mede beoordeeld
door conservator Dr. Nathalie Dubois
(Centraal Museum, Utrecht)

LOCATIE: Collegezaal

EINDOPDRACHT: Geschreven exposé, mede beoordeeld
door Dr. Susan Hogervorst.

Contacten

Contact gelegd met Esther Doornbusch
(Rijksmuseum) voor een bijdrage aan de collegereeks
in 2025 met haar eigen verzameling contemporaine
sieraden.

Nieuwe bestuursfuncties

Ambassadeur Landelijk Platvorm Agrarisch Erfgoed
Bestuurder Stichting Paard en Karos.

Scriptieprijs Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

Door particulier initiatief is voor de komende vijf
jaar de KOG scriptieprijs mogelijk gemaakt,
onder voorzitterschap van de bijzonder hoogleraar.
Deze scriptieprijs is bedoeld voor masterscripties
handelend over het ontstaan, de geschiedenis
en presentatie van Nederlandse (openbare)
verzamelingen, van Nederlandse musea en de rol
van collecties hierbij. In 2023 is het reglement
gefinaliseerd. De eerste uitreiking is eind 2024
voorzien.

IN MEMORIAM *JAAP KAMP* *(1945-2023)*

We hebben een
goede vriend
verloren.

Op 13 juli van het afgelopen jaar overleed Jaap Kamp. Wij herdenken hem als de penningmeester van 2009 tot 2017 van het Genootschap.

Jaap zorgde er niet alleen voor dat de administratie vereenvoudigde en dat de jaarrekeningen aan accountantscontrole werden onderworpen. Met zijn enthousiasme wist hij de vele zaken, die het bureau van het Genootschap passeren, met anderen te helpen oplossen. Zo is het vooral aan hem te danken dat in de St. Vituskerk te Naarden weer het eikenhouten beeldje staat dat daar oorspronkelijk thuishoorde.

Aan het einde van zijn bestuurslidmaatschap schonk hij samen met zijn vrouw Mies Heldring het Genootschap hun verzameling kostbare reiskistjes, waaronder enkele koninklijke.

Typerend voor Jaap is het wel dat hij, toen we allemaal onze bestuursperiode hadden uitgezeten, steeds bestuurs-reünietjes wist te organiseren. Vele herinneringen werden opgehaald aan de improviserende periode toen het Genootschap met een deel van de medewerkers van het Rijksmuseum in de Frans van Mierisstraat was gehuisvest.

Norbert van den Berg,
oud-voorzitter 2008-2013.

COLOFON

Tekst & beeld:

KOG: Carina Greven met
medewerking van betrokkenen

Ontwerp:

PONY DESIGN CLUB

maart 2024